

**INTERNET VARHAISNUORTEN
SEKSUAALITERVEYSTIEDON LÄHTEENÄ**

Heidi Selin
Terveyskasvatuksen
Pro gradu - tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Terveystieteiden laitos
Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

INTERNET VARHAISNUORTEN SEKSUAALITERVEYSTIEDON LÄHTEENÄ

Selin, Heidi

Jyväskylän yliopisto, Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, terveystieteiden laitos,
Terveyskasvatus

Kevät 2009

76 s., liitteitä 2

Ohjaajat THM Maija Nykänen ja LitT Jorma Tynjälä

Tutkimuksessa tarkasteltiin Internetiä varhaisnuorten seksuaaliterveystiedon lähteenä tutkimalla onko varhaisnuorilla kokemuksia seksuaaliterveystiedon etsimisestä Internetistä ja millaisia seksuaalisuutta käsitteleviä Internet-sivustoja varhaisnuoret toivoisivat. Tutkimuksessa kuvailtiin myös mitkä seksuaaliterveyteen liittyvät asiat kiinnostavat varhaisnuoria ja mistä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. Varhaisnuorilta kerättiin tutkimuksessa lisäksi ehdotuksia siitä, miten Internetiä voitaisiin hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa.

Tutkimusaineistona olivat alakoulun 5-luokkalaiset oppilaat (N=78). Tutkimusaineisto kerättiin kouluissa keväällä 2008 kyselylomakkeella. Aineiston analyysissä käytettiin sekä laadullista että määrällistä metodologiaa. Laadullisessa analyysissä käytettiin teemoittelua ja määrällisessä analyysissä ristiintaulukointia. Ristiintaulukoinnissa muuttujien yhteyksien tilastollista merkitsevyyttä tarkasteltiin Khiin neliötestillä.

Tutkimustulokset osoittivat, että varhaisnuoret käyttävät Internetiä runsaasti, mutta seksuaalisuuteen liittyvää tietoa sieltä etsitään harvoin. Pojille Internet oli merkittävämpi seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähde kuin tytöille. Tutkimuksen mukaan varhaisnuoret toivovat seksuaalisuutta käsitteleviltä Internet-sivustoilta aiheeseen liittyviä pelejä, kuvia sekä tekstiä. Internetsivustojen tulisi olla havainnollistavat ja asialliset. Oppilaiden mielestä Internetiä voitaisiin käyttää koulussa seksuaaliopetuksen tukena usealla eri tavalla. Oppilaat toivoivat Internet-sivustoja, joilta opettaja voisi seksuaaliopetuksessa näyttää asioita ja mistä oppilaat voisivat myös itsenäisesti etsiä tietoa koulussa tai kotona.

Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää varhaisnuorille suunnattavan seksuaaliterveysaineiston suunnittelussa sekä varhaisnuorten seksuaaliopetuksen ja seksuaalivalistuksen suunnittelussa.

Avainsanat: Internet, seksuaaliterveys, seksuaalikasvatus, terveystieto, varhaisnuoret.

ABSTRACT

INTERNET AS SEXUAL HEALTH INFORMATION SOURCE OF ADOLESCENTS

Selin, Heidi

University of Jyväskylä, Faculty of Sport and Health Sciences, Department of Health Sciences, Health Education

Spring 2009

76 pages, 2 appendices

Supervisors M.Sc. Maija Nykänen and Ph.D. Jorma Tynjälä

The aim of this study was to examine Internet as sexual health information source of adolescents. The study is investigating whether adolescents have experiences to find sexual health information from the Internet, and describes what kind of sexual education Internet sites they would prefer. The study is also describing what kind of sexual health-related issues adolescents are interest in and from where they have found sexual-related information. The study is also introducing proposals on how the Internet could be used in schools' sex education.

The research data (N=78) was collected with a questionnaire in schools from the 5th grade students (11-12-years old) during spring 2008. This data was analysed by using both qualitative and quantitative methods. The qualitative analysis was made by using themes and the quantitative analysis was made by cross tabulations. The statistical significance of the cross tabulations was tested with Chi-square test.

Results showed that adolescents are using frequently Internet, but they use it seldom as a tool to search information about sexual health or sexual education. However, for boys the Internet was a more significant source than for girls. Based on the findings, adolescents wish that web pages about sexual health would include games, pictures and text. Internet sites should be illustrative and based on facts. Students proposed that Internet could be used in several ways in schools' sexual health education. Teachers could show pages to students as a part of sex education lessons, and the students could also search information about sexual health from the Internet independently at school or at home.

The findings and material of this study can be exploited when planning sexual health education directed for adolescent.

Keywords: Internet, sexual health, sexuality education, health education, adolescent.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 SEKSUAALIKASVATUS OSANA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ	6
2.1 Terveyden edistäminen.....	6
2.2 Terveyskasvatus.....	7
2.3 Seksuaaliterveys.....	7
2.4 Seksuaalikasvatus	8
3 NUORTEN SEKSUAALITERVEYS	12
3.1 Seksuaaliterveyden kehittyminen	12
3.2 Nuorten seksuaaliterveystilanne ja seksuaaliterveystiedot	14
3.3 Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistäminen	16
4 INTERNET SEKSUAALITERVEYSTIEDON LÄHTEENÄ.....	19
4.1 Varhaisnuoret Internetin käyttäjinä	19
4.2 Terveystietoa Internetissä.....	20
4.3 Internetin hyödyntäminen seksuaalikasvatuksessa	23
4.3 Internetin haitalliset seksuaaliaineistot ja niiltä suojautuminen	27
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	30
6 TUTKIMUKSEN AINEISTO, MITTARIT JA ANALYYSI	31
6.1 Aineistonkeruu	31
6.2 Tutkimuksen mittarit.....	33
6.3 Aineiston analyysi.....	35
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
7.1 Seksuaalisuus kiinnostuksen kohteena	37
7.2 Internetin käyttö ja seksuaaliterveystiedon etsiminen Internetistä	41
7.3 Hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto.....	49
7.4 Internetin käyttö koulun seksuaaliopetuksessa.....	51
8 POHDINTA.....	54
8.1 Tulosten tarkastelu	54
8.2 Tutkimuksen eettisyys.....	59
8.3 Tutkimuksen luotettavuus	60
8.4 Johtopäätökset ja näkökulmia jatkotutkimukseen	63
LÄHTEET	67
LIITTEET	77
Liite1: Tutkimuslupapyyntö 5-luokkalaisten vanhemmille	
Liite2: Kyselylomake 5.-luokan oppilaille	

1 JOHDANTO

"Seksi kiinnostaa, totta kai. "Koulussa tunneilla pitäisi valistaa asiallisesti, muttei kuivasti. Internet on hyvä foorumi, koska sinne voi mennä anonyymisti ja etsiä tietoa omassa rauhassa." Näin vastasivat Helsingin Sanomien (10.11.2006a) haastattelussa nuoret seksuaalikasvatukseen liittyvistä toiveistaan. Nuoret ovat pääsääntöisesti avoimia ja tiedonhaluisia seksuaalisuuteen liittyvistä asioista (Cacciatore 2007, 42) ja he myös itse toivovat saavansa nykyistä radikaalimpaa ja häpeilemätöntä tietoa sukupuoliasioista (HS 10.11.2006b). Nummelinin (2000, 13) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön (2007, 37) Seksuaali- ja lisääntymisterveyden tavoiteohjelman mukaisesti lasten ja nuorten hyvään seksuaaliterveyteen tähtäävän seksuaalivalistuksen suunnittelun ja toteutuksen perustana tulee olla lasten ja nuorten tiedontarpeen tunnistaminen ja siihen vastaaminen.

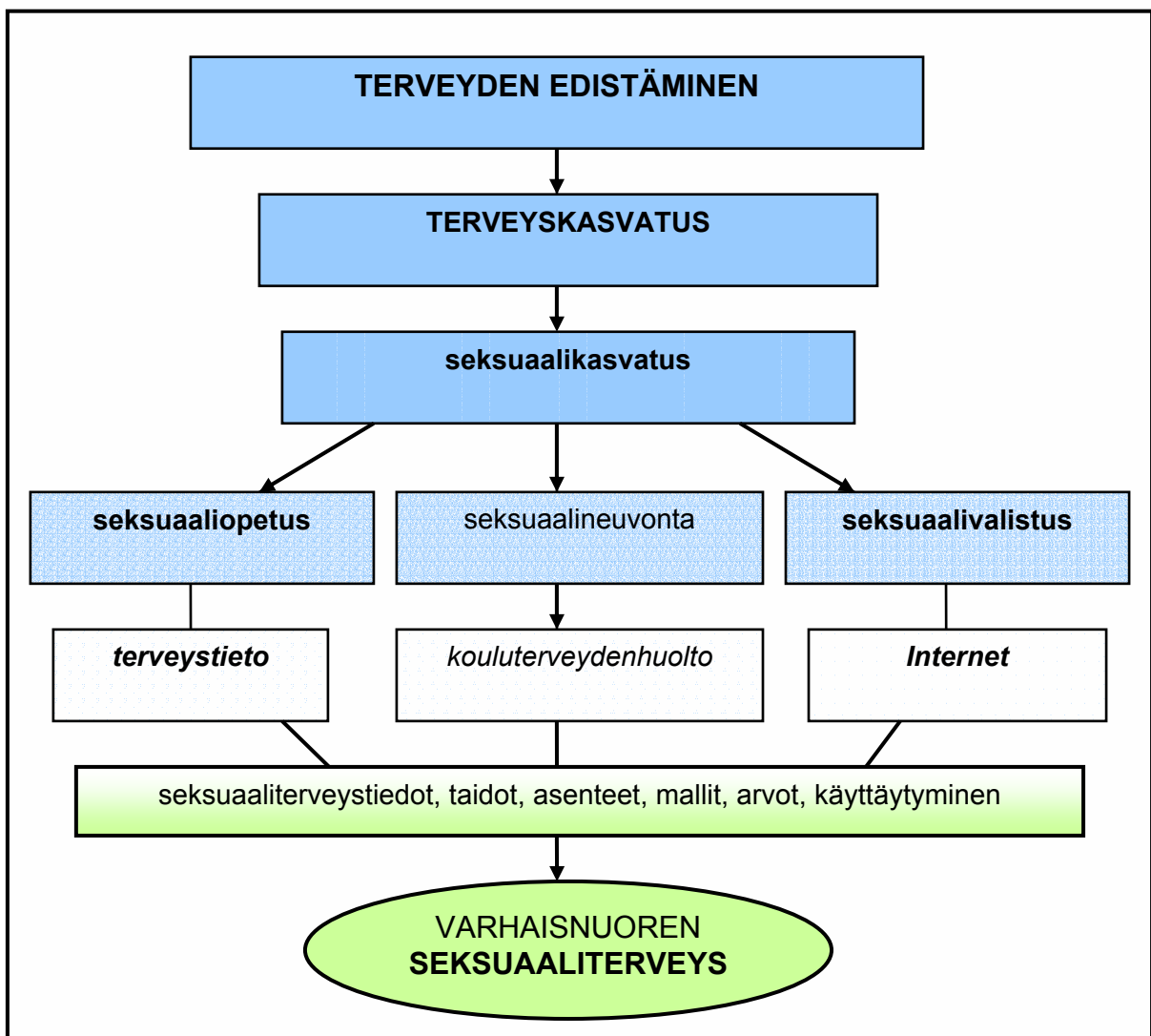
Tässä työssä kuvataan varhaisnuorten seksuaaliterveyttä ja sen edistämistä. Varhaisnuoria edustivat tutkimuksessa alakoulun 5-luokkalaiset (Lallukka 2003). Valtaosa varhaisnuorista käyttää Internetiä viikoittain tai jopa päivittäin (Sanomalehtien liitto 2008). Internetiä voidaan hyödyntää menestyksellisesti lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksessa (Delgado & Austin 2007, Roberto ym. 2007, Ybarra ym. 2006, Weerakoon & Wong 2003), sillä Internetin on todettu lisäävän nuorten seksuaalisuuteen liittyvää tietoutta ja motivaatiota tiedon hakuun sekä edistävän muun muassa nuorten raskauden ja seksitautien ehkäisytaitoja (Barak & Fisher 2001).

Tämän Pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaisnuorten näkemyksiä ja kokemuksia Internetistä seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteenä. Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, koska varhaisnuoret käyttävät Internetiä paljon (Pelastakaa Lapset ry 2007, 6). Internetin kautta tarjottavia terveysaineistoja tulee kehittää nuorten tarpeita vastaaviksi ja sen kautta pyrkiä vaikuttamaan heidän käyttäytymiseen terveyttä edistävästi (KTL 2008a, Rouvinen-Wilenius 2008, 11).

2 SEKSUAALIKASVATUS OSANA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ

2.1 Terveyden edistäminen

WHO määrittelee terveyden edistämisen prosessiksi, jolla pyritään lisäämään ihmisten mahdollisuuksia hallita ja parantaa terveyttään (Ewles & Simnet 1995, 19). Vertio (2003, 9) on kuvannut terveyden edistämistä toiminnaksi, jonka tarkoituksena on parantaa ihmisten mahdollisuuksia ja edellytyksiä oman ja ympäristön terveyden huolehtimisesta. Terveyden edistämiseen on monia erilaisia lähestymistapoja, joita voidaan käyttää tilanteesta riippuen (Naidoo & Wills 2000, 102, 79-80). Tässä työssä keskitytään varhaisnuorten seksuaaliterveyden primaaripreventioon (kuvio 1).

Kuvio1. Tutkimuksen keskeiset käsitteet (mukaillen Nummelin 1997, 37, Vertio 2003, 9, Terho & Perheentupa 2003).

2.2 Terveyskasvatus

Terveyskasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisen tietoihin, asenteisiin ja käyttäytymiseen terveyttä edistävästi (Vertio 2003, 9). Koulun antaman terveystieteiden tavoitteena on, että jokainen oppilas ymmärtäisi terveyden merkityksen, omaksuisi terveyttä edistävät elämäntavat ja tietäisi oman vastuunsa itsensä ja ympäristönsä hyvinvoinnista. Terveystieteiden kasvatus on prosessi, jossa koulu- ja kouluterveydenhuolto yhdessä oppilaan kanssa kehittävät taitoja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (Terho & Perheentupa, 2003.)

2.3 Seksuaaliterveys

Seksuaaliterveys on tärkeä terveyden osa-alue ja elämän positiivinen voimavara (Pötsönen 2003, WAS 1999). Naidoo ja Willis (2002) käsittävät seksuaaliterveyden yhdeksi terveyden kuudesta osa-alueesta psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen, emotionaalisen ja hengellisen osa-alueen rinnalla. Terve seksuaalisuus tarkoittaa yksilön oman seksuaalisuuden hyväksymistä ja kykyä saavuttaa tyydytystä tuottava oman seksuaalisuuden ilmaisumuoto. Kehittyvän seksuaaliterveyden perustana ovat hyvät tiedot seksuaalisuudesta ja raskauden ehkäisystä sekä suunnittelemattomiin raskauksiin, seksitauteihin ja hiv:iin liittyvästä riskikäyttäytymisestä (Liinamo ym. 2000a, 4603).

Maailman terveysjärjestö WHO (2002) ja Pan-Amerikan terveysjärjestö PAHO (2000) ovat määritelleet seksuaaliterveyden fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiokulttuurisen hyvinvoinnin tilaksi. Seksuaaliterveys on aiemmin käytettyä lisääntymisterveyskäsitettä laajempi käsite. Seksuaaliterveyskäsite pitää sisällään lisääntymisterveyden lisäksi seksuaalisuuteen, seksuaaliseen kehitykseen ja sukupuolielämään liittyviä asioita. (Kontula & Meriläinen 2007, 11.) Seksuaaliterveyden kehittyminen perustuu tietoon seksuaaliterveyden edistämisestä sekä itsensä hyväksymiseen ja itsetuntemukseen. Niiden toteutumisen kautta nuori aikuistuttuaan kykenee läheiseen ihmissuhteeseen ja vastuulliseen seksuaaliseen toimintaan. (Robinson ym. 2000.) Itseään seksuaalisesti arvostava nuori osaa

arvostaa myös muiden ihmisten seksuaalisuutta (Lehtonen ym. 2008). Nuoren seksuaalinen terveys voi myös jäädä puutteelliseksi näkyen muun muassa seksuaalisena riskikäyttäytymisenä. Osa seksuaalisuuteen liittyvistä ongelmista johtuu tietämättömyydestä, jolloin seksuaalikasvatus, esimerkiksi tiedote- ja valistusmateriaalien avulla, voi korjata tilannetta. (Kontula 2000.)

2.4 Seksuaalikasvatus

Koko väestöön kohdistettava laaja-alainen seksuaalikasvatus on WHO:n (2002) toimesta määritelty keskeiseksi seksuaaliterveyden edistämisen strategiaksi. Yhdysvaltalaisen suositusten mukaan alakoululaisille suunnatun seksuaalikasvatuksen tulisi luoda pohjaa hyvälle ihmissuhteille sekä toisten ihmisten kunnioittamiselle. Lisäksi seksuaalikasvatuksen tulisi kehittää lapsen ja nuoren ymmärrystä omasta kehostaan ja itsemääräämisoikeudestaan. (SIECUS 2004.) Hyvä seksuaalikasvatus vähentää virheellisiä luuloja, syrjimistä ja kiusaamista sekä lisää seksuaalisuuteen liittyvää suvaitsevaisuutta (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 21). Oikean ja riittävän informaation saaminen on tärkeää lapselle ja nuorelle, koska hyvät terveystiedot mahdollistavat hänen asenteidensa ja käsitystensä muodostamisen tukien näin terveyteen liittyviä valintoja (Liinamo ym. 2000b).

Seksuaalikasvatuksen tulee antaa valmiuksia sellaisten elämäntaitojen hallintaan, joiden avulla lapsi ja nuori voi tehdä seksuaaliterveytensä kannalta mahdollisimman hyviä valintoja (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 10). Sosiaali- ja terveysministeriön (2007, 38) Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmaan 2007-2011 on kirjattu tavoitteet lasten ja nuorten seksuaaliopetukselle ja -kasvatukselle (Taulukko 1). Tavoiteohjelman mukaisesti jokaisella lapsen ja nuoren tulee saada seksuaalikasvatusta ja tämän varmistamiseksi lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksen tulee sisältyä koulun opetukseen.

Taulukko 1. Tavoitteet lasten ja nuorten seksuaaliopetukselle ja -kasvatukselle (STM 2007, 38)

-
- Seksuaalikasvatus tavoittaa tasa-arvoisesti kaikki lapset ja nuoret.
  - Seksuaalikasvatus sisältyy kaikkeen kasvatukseen ja opetustoimintaan varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen.
  - Eri ammattiryhmät ja toimialat tekevät yhteistyötä paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla siten, että seksuaalikasvatuksella ja terveystieteillä on yhteiset tavoitteet ja ne tukevat toisiaan.
-

Seksuaalikasvatus on yläkäsite, johon sisältyvät alakäsitteinä seksuaalivalistus, seksuaaliopetus ja seksuaalivaltuus. *Seksuaaliopetus* on koulussa valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti toteutettavaa seksuaalikasvatusta. (Nummelin 1997, 37.) Lapsen ja nuoren seksuaalisen kehityksen tukeminen on koulun opetus- ja kasvatustyön sekä kouluterveydenhuollon tärkeä osa-alue (STM & Stakes 2002, 54). Terveystieto-oppiaine on yksi terveystieteen toteuttamismuodoista (Kannas 2005, 13). Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta tukevaa osaamista sekä kehittää oppilaiden tiedollisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, sosiaalisia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia (POPS 2004, 200).

Alakoulun viidennellä luokalla terveystietoon sisältyvä seksuaaliopetus integroituu biologian, maantiedon ja kemian opetukseen. Terveystiedon tarkoituksena on kehittää oppilaalle sellaisia tietoja, taitoja sekä valmiuksia, jotka auttavat häntä ymmärtämään omien valintojen merkityksen terveydelle. Taulukossa 2 on esitetty 5-luokkalaisten opetussuunnitelmaan kirjatut seksuaaliterveyden edistämiseen liittyvät tavoitteet. Tavoitteissa on mainittu myös päihteiden käyttö, koska niillä tiedetään olevan vaikutusta varhaisnuorten seksuaaliterveyteen. (POPS 2004, 176, 188.)

Taulukko 2. Viidennen vuosiluokan seksuaaliterveyteen liittyvät terveystiedonopetuksen tavoitteet perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. (POPS 2004, 176, 188)

---

oppilas oppii:

- tietämään perusasiat ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
  - arvostamaan kasvua ja kehitystä jokaisen henkilökohtaisena prosessina, tunnistamaan murrosiän tunnuspiirteitä sekä ymmärtämään ihmisen seksuaalisuutta
  - pohtimaan kasvuun, kehitykseen, ihmisten erilaisuuteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä
  - ottamaan vastuuta omista teoistaan sekä ottamaan huomioon toiset ihmiset
  - ymmärtämään päihde- ja vaikuteaineiden vaarallisuuden
-

Kannaksen (2002) mukaan koululaisia tulisi kannustaa ennen kaikkea osallistuviksi oppijoiksi passiivisen tiedon vastaanoton sijasta. Erilaiset toiminnalliset menetelmät mahdollistavat aktiivisen osallistumisen oppimisprosessiin ja edistävät terveystaitojen omaksumista ja harjoittelemista. Hyvä seksuaaliopetus edellyttää seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen kehitykseen liittyvien sisältöjen laaja-alaista käsittelyä opetuksessa. Seksuaaliopetuksessa tulisi pyrkiä tukemaan ja parantamaan sekä nuorten seksuaaliterveyteen liittyviä tietoja sekä lisätä nuorten tietoisuutta seksuaalisuudesta. (Liinamo 2000b.) Seksuaaliopetuksen vaikuttavuuden kannalta tärkeiksi tekijöiksi on havaittu muun muassa oppilaiden iän, kehitysvaiheen ja kulttuuritaustan huomioiminen, opettajien valmiudet ja oppilaiden luottamus seksuaalikasvatusta antavaan henkilöön sekä riittävä tuntimäärä ja monipuoliset opetusmenetelmät (Liinamo 2000b, Graham ym. 2002, Wight ym. 2002, Jakonen 2005, 112, Hyry-Honka 2008).

Seksuaalineuvonta perustuu henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen (Nummelin 1997, 37). Kouluterveydenhuollolla on suuri rooli nuoren henkilökohtaisiin, seksuaaliterveyteen liittyviin neuvontatarpeisiin vastaamisessa. Seksuaalisuuteen liittyviä asioita käsitellään kouluterveydenhuollossa määräaikaistarkastusten yhteydessä sekä tarvittaessa avovastaanotoilla. (Liinamo 2005, 86).

Seksuaalivalistus on suurille joukoille suunnattua tavoitteellista seksuaalikasvatusta. Se kohdistuu isoon määrään nuoria ja on luonteeltaan yksisuuntaista

seksuaalikasvatusta. (Nummelin 2000, 30.) Seksuaalivalistusta ovat esimerkiksi kouluterveydenhuollossa jaetut esitteet (Kontula & Meriläinen 2007, 10) sekä Internetin välityksellä jaettava tieto. Seksuaalivalistuksen etuna on, että sen avulla voidaan tavoittaa tehokkaasti ja nopeasti suuri joukko nuoria (Nummelin 2000, 30). Liinamon (2005, 86) mukaan valtakunnalliset valistuskampanjat ja -ohjelmat ovat tärkeitä nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi, koska ne muun muassa lisäävät nuorten seksuaaliterveystietoja.

3 NUORTEN SEKSUAALITERVEYS

3.1 Seksuaaliterveyden kehittyminen

Suomalaisten tyttöjen puberteetti alkaa keskimäärin 11-vuotiaana, pojilla vajaat kaksi vuotta myöhemmin. Osa lapsista on alakoulun viimeisinä vuosina jo selkeästi murrosikäisiä, osalla murrosikä alkaa yläkouluvuosina. Yksilöllinen vaihtelu kehitystahdissa on suurta ja nuoret voivat olla hyvinkin erilaisessa niin fyysisessä kuin psykososiaalisessa kehityksessä samanikäisinä. (Kosunen 2000.) *Fyysisen* kehityksen ja kehonrakenteen keskeisiä tunnusmerkkejä ovat tytöillä rintojen kasvu ja pojilla äänenmurros (Nurmi ym. 2006, 126). Tyypillinen merkki puberteetin saavuttamisesta on kasvupyrähdys (Kinnunen 2001, 110). Tytöillä rintojen ja sukupuolielinten kypsyminen on samanaikaista pituuskasvun kanssa, kun taas pojat kasvavat vielä murrosiän jälkeenkin. (Aalberg & Siimes 2007, 15–16.) Murrosikään kuuluvat myös voimakkaat *psykkiset* tapahtumat. Murrosikäisen tunne- elämykset ovat voimakkaita, mieliala vaihtelee, ihmissuhteet muuttuvat ja nuoren mielenkiinto saattaa suuntautua uusiin asioihin. (Kinnunen 2001, 110; Haroian 2000.) Nuoren ajattelussa tapahtuu murrosiässä kehitystä ja kypsymistä. Näistä merkittävin on aikaisempaa abstraktimman, yleisemmällä tasolla tapahtuvan ja tulevaisuuteen suuntautuvan ajattelun kehittyminen. (Nurmi ym. 2006, 130.) *Sosiaalisissa* suhteissa murrosiässä tapahtuu muutoksia suhteissa perheeseen ja ystäviin. Nuoruuteen siirryttäessä nuori hakee itsenäisyyttä ja hän alkaa viettää enenevässä määrin aikaa ikätoverien parissa. (Nurmi ym. 2006, 130.)

Fysiologiset ja kehon rakenteen muutokset vaikuttavat nuoren käsitykseen itsestään ja nuoren minäkuva muuttuu sen myötä (Nurmi ym. 2006, 128). Murrosikään kuuluvat muutokset vaikuttavat nuoren seksuaalisuuden ja seksuaaliterveyden kehittymiseen (Aalberg & Siimes 2007, 15). Murrosiän alkamisen myötä ymmärrys seksuaalisuudesta sekä kehon toiminnasta lisääntyy. Varhaismurrosiän seksuaaliterveys tarkoittaa herkistymistä, uudenlaista kiihottumista ja siihen liittyvää koskettelua, muutosten mittailua, uuden opettelua, tunteiden paloa sekä turvataitojen opettelua. (Cacciatore 2007, 35-36.) Ikävaiheen seksuaaliterveyteen liittyvien kehityshaasteiden onnistunut ratkaiseminen vähentää seksuaalisuuteen liittyvää epävarmuutta ja hämmennystä (Taulukko 3). Tällöin lapsi tai nuori voi luottaa siihen,

että hän hallitsee oman seksuaalisuutensa ja tietää siihen liittyvistä ja itselleen ajankohtaisista asioista tarpeeksi. (Cacciatore 2005b.)

Taulukko 3. Varhaisnuoren seksuaaliterveyteen kuuluvat kehityshaasteet
(Cacciatore 2007, 35-36)

-
- totuttelemineen aikuistuvaan kehoon
  - oman ulkonäön ja kelpaamisen pohtiminen ja arviointi
  - tutustuminen kehossa herääviin seksuaalisiin tuntemuksiin
  - totuttelemineen muuttuvaan seksuaaliseen fantasiamaailmaan
  - yhteisössä olevien seksuaalinormien oppiminen
  - tiedon hakeminen riskeistä, laista, sopivasta ja odotetusta käyttäytymisestä ja siitä, mitä seksissä tapahtuu
-

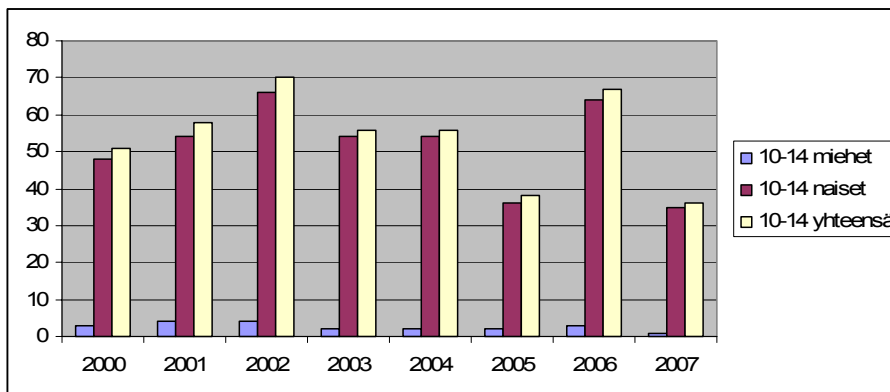
Varhaisnuori voi miettiä omaa seksuaalisuuteen liittyvää normaaliuttaan hyvinkin aktiivisesti. Sietääkseen murrosikään liittyviä muutoksia ja keskeneräisyyttään tarvitsee nuori tietoa normaalista kehityksestä. (Kosunen ym. 2003, 210.) Nuorten tarve saada tukea murrosikään liittyvissä asioissa tulee hyvin esiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2008) Lasten ja nuorten puhelimen ja netin keskusteluaiheiden tilastoinneista. Sekä tyttöjen että poikien puhelujen yleisimpiä aiheita olivat nuoren oma kasvu, arki, ihmissuhteet, seurustelu ja seksi. Poikia mietityttävät kaikkein eniten omaan seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset.

Leppäsen (2005, 66) Pro-gradu tutkimuksessa 6-luokkalaiset pojat suhtautuivat murrosikään positiivisemmin kuin tytöt. Tämä oli yhteydessä poikien myönteiseksi kokemiin asioihin kuten lihasten kehittymiseen ja pituuskasvuun. Tytöille murrosikään liittyvät ulkonäön muutokset, finnit ja kuukautiset saattavat ainakin aluksi aiheuttaa hämmennystä ja olla epämiellyttäviä. Varhaisnuori voi kokea, että keho ei ole hänen omassa hallinnassaan (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 60). Alakouluikäiset pojat käyttävät englantilaisen tutkimuksen mukaan tyttöjä enemmän seksislangia ja ovat innoissaan saadessaan puhua seksistä ilman rangaistusta. Poikien asennoitumista seksuaalisuuteen kuvaa macho-asenne, kun taas tytöt ovat enemmän huolissaan tulevasta kehon muutoksista. (Halstead & Waite 2001.)

3.2 Nuorten seksuaaliterveystilanne ja seksuaaliterveystiedot

Nuorten seksuaaliterveystilanteen kehittymisestä saadaan tietoja muun muassa vuosittain tilastoitavien ilmoitettujen raskaudenkeskeytysten ja seksitautitartuntojen määrän (Kosunen 2004, 52) sekä Kouluterveyskyselyn tulosten avulla. Yläasteen 8-luokkalaisista tytöistä 14 % ja pojista 15 % oli Kouluterveyskyselyn (2008) mukaan ollut yhdynnässä. Vastaavat luvut 9-luokkalaisilla tytöillä olivat 30 % ja pojilla 27 %. Nuorten, alle 20-vuotiaiden raskauden keskeytysten määrä on vuosituhanen vaihteen jälkeen tapahtuneen lisääntymisen jälkeen laskenut (Stakes 2007). Suomessa tehdään hieman vähemmän raskaudenkeskeytyksiä alle 20-vuotiaille kuin muissa pohjoismaissa (Sveriges officiella statistik 2007).

Suomalaisilla nuorilla on paljon klamydiatartuntoja. Nuorten seksitautitartuntoihin vaikuttavat sekä nuorten vähättelevät harhakäsitykset seksitautien vaaroista, että luottamus seurustelukumppanin taudittomuuteen (Ranki 2002; Cacciatore 2005b). Vuonna 2007 Suomessa rekisteröitiin 10-19-vuotiailla nuorilla yhteensä noin 3500 tartuntatapausta. Suurinta kasvua tartuntamäärissä on tapahtunut 15-19-vuotiailla (kaikista tartunnoista 24,5 %), mutta myös nuoremmilla 10-14-vuotiaiden ikäryhmässä ilmoitettiin 36 tartuntaa. Niistä 35 oli tytöillä ja yksi pojalla (Kuvio 2). Kaikista Suomessa todetuista tartunnoista 10-14-vuotiaiden osuus oli 0.26%. (KTL 2008b). Ruotsissa vastaava luku samassa ikäryhmässä oli vuonna 2007 0.5 % (Smittskyddsinstitutet 2008).

Kuvio 2. 10-14-vuotiaiden suomalaisten klamydiatartunnat vuosina 2000-2007 (KTL 2008b)

Sekä ei-toivottujen raskauksien että seksitautien ehkäisyn näkökulmasta huolestuttavan joukon muodostavat ne nuoret, jotka laiminlyövät ehkäisyn kokonaan (Kosunen 2004, 52). Kouluterveyskyselyn (2008) mukaan viimeisimmässä yhdynnässä ilman mitään ehkäisyä oli ollut 8. luokan pojista 23 % ja tytöistä 20 %. Yläasteen 9. luokan oppilailla vastaavat luvut olivat pojilla 18 % ja tytöillä 15 %. Tulosten mukaan kokonaan ilman ehkäisyä yhdynnässä olo oli sitä yleisempää, mitä nuoremmista nuorista oli kyse. Vuoden 2006 Kouluterveyskyselyn tuloksiin verrattaessa 8. luokkalaisilla yhdynät ilman mitään ehkäisyä ovat lisääntyneet pojilla viisi prosenttiyksikköä ja tytöillä kuusi prosenttiyksikköä. Vuotta vanhemmilla eli 9. luokan pojilla yhdynät ilman mitään ehkäisyä pysyivät ennallaan ja tytöillä ne vähenivät yhden prosenttiyksikön verran.

Nuorten seksuaaliterveystilanteeseen vaikuttavat nuorten seksuaaliterveystiedot, taidot, asenteet, mallit ja käyttäytyminen. Riittävät seksuaaliterveystiedot mahdollistavat lapsen ja nuoren omien asenteiden ja käsitysten muodostumisen ja tukevat terveyteen liittyvien valintojen ja päätöksenteon prosessia. Lapsille ja nuorille on luontevaa hankkia seksuaalisuuteen liittyvää tietoa useista eri tietolähteistä (Nummelin 2000, 42). Kavereilla ja medially on tässä merkittävä asema (Lehtinen ym. 2007). Erityisesti poikien on havaittu saavan tänä päivänä tietonsa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista usein kavereilta sekä pornosta lehtien, television ja Internetin välityksellä (Lehtonen ym. 2008).

Nykäsen (1996) tutkimuksessa tuli esiin kavereiden rooli alakouluikäisten tärkeänä seksuaalitiedon lähteenä. Toinen merkittävä merkittäviä tiedonlähde nuorille olivat vanhemmat. Tytöt olivat lisäksi saaneet tietoa tädeiltään, terveydenhoitajalta, televisiosta sekä lehdistä. Myös Pappin ym. (2000, 36-49) tutkimuksessa seksitietoja oli saatu ala-asteikäisinä lukemalla eri tietolähteitä ja lisäksi tietoa oli saatu vanhemmilta ja kavereilta. Kopsen (2005, 47) Pro-gradu tutkimuksessa koulun oppitunnit olivat 6-luokkalaisten oppilaiden merkittävin tiedon lähde. Seuraavaksi eniten tietoa oli saatu samaa sukupuolta olevilta kavereilta. Vanhemmat, terveydenhuollontyöntekijät ja lehdet olivat nuorilla tiedonlähteenä vasta TV:n ja elokuvien jälkeen. Vähiten suosittuja tiedonlähteitä 6-luokkalaisilla olivat Internet, lähisukulaiset, tietokirjallisuus sekä eri sukupuolta olevat kaverit.

Kouluterveyskyselyn (2008) tulosten mukaan 21 %:lla yläkoululaisista oli huonot tiedot seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Vuonna 2006 Väestöliiton kahdeksaluokkalaisille toteuttaman seksuaaliterveystietokilpailun tulosten mukaan suomalaisnuorten ajankohtaiset seksuaaliterveystiedot olivat useimmiten hallinnassa, samoin kuin omaan kehoon, ehkäisyyn saamiseen sekä kondomin käyttöön liittyvät asiat. Tyttöjen tiedot olivat paremmat kuin pojilla. Huonoimmin sekä pojat että tytöt tiesivät seksuaaliseen kanssakäymiseen ja seksitauteihin liittyviä asioita. (Kontula & Meriläinen 2007, 62-92.) Kouluterveyskyselyn (1998-2001) tulosten perusteella havaittiin, että nuoren hyviin seksuaaliterveystietoihin vaikuttivat nuoren perusasenne tietojen hankkimiseen, tiedon saamisen ajankohtaisuus ja kodin merkitys tietolähteenä sekä nuoren vastuullisen käyttäytymisen tukijana (Liinamo ym. 2005).

3.3 Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistäminen

Seksuaaliterveys vaikuttaa ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Cacciatore 2005a). Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen tarvitaan tulevaisuutta rakentavaa, oikein suunnattua terveystietoa ja ennaltaehkäisevää asennekasvatusta (Cacciatore 2007, 31-32). Näiden kautta lapsille ja nuorille pystytään opettamaan terveystaitoja. Ne ovat toiminnallisia valmiuksia tai käytännöllisiä taitoja, jotka mahdollistavat tottumusten omaksumista tai helpottavat oman terveyden arviointia. Oppimisen kautta saavutetulla paremmalla tiedontasolla voi olla merkitystä myös seksuaalista terveyttä edistävien asenteiden ja arvojen muotoutumiselle, sekä toisaalta seksuaalisen erilaisuuden ymmärtämiselle ja hyväksymiselle. (Kannas 2002.) Seksuaalisuuden monipuolinen ja laaja käsittely julkisuudessa ja helposti saatavilla oleva valistusaineisto yhdessä vanhempien ja koulun seksuaaliopetuksen kanssa luovat hyvät edellytykset lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi (Liinamo 2000b). Erittäin merkittävä rooli koululla on seksuaaliterveyden edistämisessä sellaisilla oppilailla, jotka eivät saa seksuaalikasvatusta kotoa vanhemmiltaan (Daria & Cambell 2004).

Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistäminen on prosessi, jossa mahdollistetaan lapsia ja nuoria toiminaan terveyttä edistävasti. Prosessi sisältää

lasten ja nuorten terveyskykyjen ja taitojen vahvistamisen sekä sellaisten olosuhteiden luomista lapsille ja nuorille, jotka tukevat heidän seksuaaliterveyttään. (Nutbeam 1998.) Lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen ja ylläpitämiseen kuuluvat seksuaalioikeuksien tunnustaminen ja niiden toteuttaminen (PAHO 2000). Väestöliitto on julkaissut (2005) Nuorten Seksuaalioikeudet josta on esitelty pääkohdat taulukossa 4. Niiden sisältö vastaa Kansainvälisen Perhesuunnittelujärjestön liiton 1995 julkaisemaa Seksuaali- ja lisääntymisterveyden peruskirjaa. Nuorten seksuaalioikeuksissa kuvataan nuoren hyvän seksuaaliterveyden kehittymisen edellyttämiä tekijöitä, joihin jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus. Lapsille ja nuorille tulisi muun muassa kertoa seksuaalirikoksia koskevasta lainsäädännöstä ja antaa konkreettisia ohjeita, mitä pitää tehdä, jos kokee joutuneensa seksuaalisen väkivallan uhriksi (Honkatukia 2000, 60).

Taulukko 4. Nuorten Seksuaalioikeudet. (Väestöliitto 2005, IPPF 1995 mukaan)

-
- **Oikeus elämään:** oikeus nauttia omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan
  - **Oikeus nauttia seksuaalisuudesta:** oikeus osoittaa seksuaalista halukkuutta ja oikeus peräytyä ja kieltäytyä missä tahansa seksuaalisen tapahtuman vaiheessa.
  - **Oikeus tietoon seksuaalisuudesta:** aikuisten tulee kertoa nuorille seksiin liittyvistä riskeistä sekä niistä menetelmistä, joilla riskejä voidaan välttää. Nuorille tarjotun tiedon tulee olla muodossa jonka he ymmärtävät.
  -
  - **Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi:** nuoren terveys ei saa vaarantua seksuaalisuuden vuoksi.
  - **Oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon:** luottamuksellista, korkeatasoista, ja johon nuorilla on varaa.
  - **Oikeus osallistua:** todellinen mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin seksuaali- ja lisääntymisterveysasioissa
-

Murrosikä ja koulun terveystieto olivat Leppäsen pro-gradu tutkielmassa (2005, 67) 6-luokkalaisten mielestä mielenkiintoisia ja tärkeäksi koettuja asioita. Jakosen ym. (2001, 176) tutkimuksessa 5-luokkalaiset toivoivat terveystieteiden opetuksessa käsiteltävien aiheiden, sukupuolitauteihin ja aidsiin liittyviä asioita. Myös ihmissuhteiden hoitaminen kiinnosti oppilaita. Seksuaaliopetuksen tulisi tavoittaa sisällöiltään myös ne lapset ja nuoret, jotka ovat joko edellä tai jäljessä enemmistön kehityksestä. Lapselta tai nuorelta, jolle käsiteltävä asia ei ole ajankohtainen, voi opetus tällöin jäädä omaksumatta. (Lehtonen 2003.) Yksilöllisten kehitysvaiheiden mukaista tiedon

tarjoamista tärkeämpänä tekijänä seksuaaliterveyden edistämisessä pidetään tiedon varhaista tarjoamista ennen kutakin seksuaalista kehitysvaihetta (Liinamo ym. 2000b). Nykäsen (1996, 55, 65) tutkimuksessa vanhemmat toivoivat, että seksuaaliopetusta alettaisiin antaa 10-11-vuoden ikäisille. Myös kuudesluokkalaisten itsensä mielestä, selkeästi seksuaalisuuteen liittyviä asioita käsittelevä opetus tulisi aloittaa 5.-6 luokalla. Varhaisen tiedon jakamista tukee myös Väestöliiton (2006) tutkimustulos, jonka mukaan huonoimmat tiedot seksuaaliterveydestä olivat niillä pojilla, jotka kertoivat olleensa jo yhdynnässä. Eli tietoa tulisi saada ennen kokemusten hankkimista. Ellei tarvittavaa tietomäärää aktiivisesti tarjota nuorille, voi heidän seksuaaliterveytensä vaarantua. (Kontula & Meriläinen 2007, 102; Liinamo ym. 2005, 108, 110.) Jaettavan tiedon lisäksi esimerkiksi keskustelutaitojen kehittämisen tulisi kuulua myös seksuaalikasvatukseen, koska niillä on todettu olevan myönteistä vaikutusta nuorten seksuaaliterveyteen (Wight ym. 2000).

4 INTERNET SEKSUAALITERVEYSTIEDON LÄHTEENÄ

4.1 Varhaisnuoret Internetin käyttäjinä

Sanomalehtien liiton (2008) teettämän tutkimuksen mukaan Internet on noussut 12-20-vuotiaiden nuorten keskuudessa mieluisimmaksi ja tärkeimmäksi tiedotusvälineeksi. Tästä ikäryhmästä Internetiä käyttivät Pelastakaa Lapset ry:n (2007, 6) selvityksen mukaan 80 % lähes päivittäin ja puolet heistä useita kertoja päivässä. Kaksi kolmesta 11 – 17 – vuotiaista, kertoi Internetin olevan tärkeä, mutta sen ei annettu kuitenkaan hallita muuta elämää. Miltei joka viides tyttö ja joka neljäs poika kuitenkin vastasi, että ei voisi elää ilman Internetiä. Hieman yli 10 %:lle nuorista Internet ei ollut tärkeä. Nuoret (9-16-vuotiaat) käyttävä Internetiä eniten pelaamiseen, sähköpostin käyttämiseen, pikaviestittelyyn eli mesettämiseen sekä musiikin lataamiseen (Forsberg 2005, 77; Pelastakaa Lapset ry 2007; Sanomalehtien liitto 2008).

Media on merkittävä ympäristötekijä lasten ja nuorten elämässä ja kokonaisvaltaisessa kehityksessä. Sen antamat mallit näkyvät ulospäin lasten jokapäiväisessä kielenkäytössä sekä käyttäytymisessä. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 31, 32, Aho ym. 2008, 40.) Internet tuo seksuaalisuuteen liittyviä asioita nuorten nähtäväksi muokaten heidän seksuaalisuuteen liittyviä mielikuvia ja vaikuttaen edelleen asenteisiin ja arvoihin. (Brown & Keller 2000, Lähdesmäki & Peltonen 2000, Anttila 2004). Kaupallisen seksin yleistymisen ja sen aikaisempaa näkyvämmän markkinoinnin johdosta jo noin kymmenvuotiaat lapset elävät kaupallisen seksin ja seksimarkkinoinnin ympäröiminä (Anttila 2004). Kaupallinen seksi vaikuttaa kielteisesti nuorten seksuaaliterveyteen, ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon (Nurmi 2000).

Nuoret keskustelevat Internet-palstoilla paljon myös seksistä (Laukkanen 2007, 137). Sivustoilla seksistä kirjoitetaan yksityiskohtaisesti ja jopa aggressiivisesti. Keskusteluihin osallistuvat nuoret kohtaavat muilta keskustelijoilta saadun tuen ja neuvojen lisäksi muun muassa vähättelyä, haukkumista ja huorittelua. Rivo kielenkäyttö, seksikkäiden kuvien pyytäminen, seksin ehdottaminen sekä palkkion

tarjoaminen seksistä ovat Internetin kautta tapahtuvaa seksuaalista häirintää (Ellonen ym. 2008). Jopa lähes kolmasosa Internetiä käyttävistä nuorista on kokenut verkossa sanallista seksuaalista häirintää (MLL 2007).

Nuorten suosiman Suomen suurimman Internet-yhteisön IRC-Gallerian (2007) käyttäjien vanhemmille suunnatun ohjeistuksen mukaan ” *IRC-Galleria on luonut nuorille uuden tavan kommunikoida ja tutustua toisiinsa...*”. ”*Tutkimusten mukaan neljä viidestä palvelun käyttäjästä on löytänyt palvelusta uusia ystäviä ja yksi kymmenestä seurustelukumppanin.*” Internetin keskustelutilat ja nettikaverit ovat edellä esitettyjen tutkimusten valossa monin tavoin osa nuoren arkea ja arjen sosiaalisia suhteita. Internetin suosio perustuu sen yhteisöllisyyteen ja viihteellisyyteen. Samalla se tarjoaa mahdollisuuden osallistua ja saada tietoa monipuolisesti. (Nikali 2007.) Tietokone voi myös kompensoida käyttäjän puuttuvia ominaisuuksia ja lisätä oppimismotivaatiota (Mustonen 2006).

4.2 Terveystietoa Internetissä

Terveysteen liittyvät sivustot ovat Internetin laajimmin käytettyjä sivustoja (Sim ym. 2008) ja Internetin kautta ihmiset ovat saaneet käyttöönsä laajan terveystiedonlähteen. Myös Internetin kautta tarjottavien terveystietopalveluiden määrä on kasvanut (Mustonen 2002). WHO:n (2004) julkaisun mukaan Internetin välityksellä pystytään lisäämään terveyden edistämisen tasa-arvoisuutta, koska sen välityksellä tiedonsiirto on helpottunut. Terveysteen liittyvän tiedon saaminen on Internetin välityksellä mahdollista myös esimerkiksi vajaakuntoisille ja ikääntyneille, jotka eivät sitä muuten saisi.

Internetin terveystietopalvelujen käyttäminen on tietokoneen käytön osaavalle helppoa ja vaivatonta. Internetissä oleva tieto on käytettävissä 24 tuntia päivässä, joka mahdollistaa tarvittavan tiedon etsimisen silloin kun sitä tarvitaan (Rittenband ym. 2008, Gerresu & French 2005). Tiedonhaku Internetistä tapahtuu yleisimmin hakukoneen, esimerkiksi Googlen avulla, asiasanaa käyttäen (Sim ym. 2008). Myös terveystietopalvelujen tarjoaminen Internetin kautta on tehokasta (Mustonen 2002), koska se on kustannuksiltaan edullinen ja verkossa olevan tiedon päivittäminen on helppoa

(Barak & Fisher 2001, Gerressu & French 2005). Internetissä voi tutustua uusiin lääketieteellisiin tutkimuksiin, lääkkeisiin, hoitomenetelmiin ja suosituksiin ja vertailla eri sivustoilla olevaa tietoa. Internetin kautta voidaan myös määrittää omaa terveydentilaa erilaisten testien avulla, osallistua tukiryhmien toimintaan sekä esittää terveyteen liittyviä kysymyksiä ja saada vastauksia ja mielipiteitä sekä maallikoilta että asiantuntijoilta. (Eysenbach & Köhler 2002, Mustonen 2002, Sim ym. 2008.)

Terveyteen ja terveydenhoitoon liittyvää informaatiota tarjoavat Internetissä monet eri tuottajat, kuten julkishallinnon eri organisaatiot, tutkimuslaitokset, korkeakoulut, terveydenhuollon ammattilaiset, järjestöt ja yksityishenkilöt sekä kaupalliset yritykset (Mustonen 2002). Internetissä toimiva kansallinen TerveSuomi-portaali avautuu käyttäjille vuoden 2009 alussa. Portaalissa terveysaineistot ovat tarjolla Internetissä yhden Internetosoitteen alla. Hankkeen sisällöllisenä päämääränä on toimia suomalaisten luotettavana, ei-kaupallisena terveystiedon lähteenä Internetissä ja tukea valtakunnallista terveyden edistämistyötä sekä ohjata kansalaisia terveellisiin valintoihin. (KTL 2008a.)

Käytettäessä Internetiä terveyteen liittyvän tiedon lähteenä, on tärkeää miettiä, miten maallikot osaavat erottaa suuresta tarjolla olevasta tietomäärästä ”oikean” tiedon ”väärästä” tiedosta (Lintonen ym. 2007). Eysenbachin ja Köhlerin (2002) kirjallisuuskatsauksen mukaan Internetin terveystietoja käyttäneet aikuiset kiinnittivät sivustoja käyttäessään huomiota sivujen ylläpitäjään, ulkoasuun ja kirjoitustyyliin ammatillisuuteen, sivujen ymmärrettävyyteen sekä referensseihin. Lisäksi käyttäjät toivoivat, että sivustolla olisi sivukuvasto, jonka avulla lukija voisi sivun avattuaan tehdä nopean arvion sen sisällöstä ja luotettavuudesta. Health Information Technology Institutin alainen Health Summit Working Group (1999) on laatinut tiedonhakijaa varten seitsemän kriteeriä, joiden avulla käyttäjä voi arvioida verkkoterveystiedon tasoa: luotettavuus, sisältö, avoimuus, linkit, suunnittelu, interaktiivisuus sekä varoitukset ja huomautukset. Suomessa Lääkelaitos (2007) on laatinut lähes vastaavanlaiset KATSE-kriteerit, joiden avulla käyttäjä voi arvioida Internetistä löytämänsä terveystiedon luotettavuutta (Taulukko 5). Internetin terveystiedon arviointikriteerien käyttäminen tiedonhaussa on hyvin suositeltavaa, koska tietoa etsitään useimmiten hakukoneiden osoittamilta sivustoilta, joita käyttäjä ei ennestään tunne tai ole käyttänyt. (Eysenbach & Köhler 2002.)

Taulukko 5. KATSE-kriteerit luotettavan terveystiedon tunnistamiseen Internetissä (Lääkelaitos 2007)

- **Kirjoittaja:** Kuka on kirjoittaja? Onko hän asiantuntija alallaan?
  - **Ajankohtaisuus:** Onko tieto ajankohtaista? Onko sitä päivitetty?
  - **Tarkoitus:** Mikä on kirjoituksen tarkoitus? Onko kyseessä esimerkiksi mainos tai mielipidekirjoitus vai pyritäänkö objektiiviseen tiedon välitykseen?
  - **Sponsorointi:** Kuka rahoittaa sivustoa? Sponsorointi voi vaikuttaa valittuun näkökulmaan.
  - **Evidenssi:** Onko tiedon yhteydessä kerrottu, mihin se perustuu? Voiko viitteet jäljittää helposti?
-

Terveysten edistämisen keskus on julkaissut kriteerejä, joiden tarkoituksena on toimia terveysaineiston kehittämisen ja arvioinnin välineenä, parantaa terveysaineiston laatua erityisesti tavoitellun lukijaryhmän näkökulmasta sekä tukea terveysaineiston johdonmukaista arviointia. Arviointikriteereissä erityisesti kohdassa, *esitystapa tukee tavoitteita*, tuodaan esille niitä seikkoja joihin tulee kiinnittää huomiota Internetissä julkaistavan terveyden edistämisen aineiston suunnittelussa (Taulukko 6). (Rouvinen-Wilenius 2008, 10-11.)

Taulukko 6. Internetissä julkaistavan terveyden edistämisen aineiston suunnittelussa sekä käytettäessä huomioitavat tekijät (Rouvinen-Wilenius 2008, 11)

- Onko aineistossa hyödynnetty Internetin asettamia mahdollisuuksia?
  - Onko aineiston käyttötavat mietitty?
  - Löytyykö sivusto helposti erilaisilla hakukoneilla?
  - Houkutteleeko aineiston ulkoasu tutustumaan sivustoon tarkemmin?
  - Aineiston saatavuus ja soveltuvuus käyttötarkoitukseensa on pyritty varmistamaan.
  - Ovatko linkit toimivia ja ajantasaisia?
  - Onko aineistossa välineitä tai yhteystietoja vuorovaikutteisuuden mahdollistamiseen?
  - Voiko verkkoaineiston käyttäjä olla yhteydessä palvelun tarjoajaan sekä verkon kautta että muulla tavoin?
  - Onko aineiston tekninen laatu varmistettu?
-

4.3 Internetin hyödyntäminen seksuaalikasvatuksessa

Internetiä voidaan useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan hyödyntää lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksessa. Internetin käytöstä on menestyksellisiä kokemuksia sekä seksuaalivalistuksen että seksuaaliopetuksen osalta. (Delgado & Austin 2007, Roberto ym. 2007, Ybarra ym. 2006, Weerakoon & Wong 2003.) Internetin on todettu lisäävän seksuaalisuuteen liittyvää tietoutta ja motivaatiota tiedon hakuun sekä edistävän seksuaalisuuteen liittyviä toimintataitoja. Internetin kautta toteutettu seksuaalikasvatus edistää myös nuorten suhtautumista seksuaalisuuteen liittyviin ongelmiin ja riskeihin sekä seksuaaliseen hyvinvointiin. (Barak & Fisher 2001.)

Suomalaisilla lapsilla ja nuorilla on erinomaiset mahdollisuudet Internetin käyttöön. Vuonna 2007 yli kahdella kolmasosalla suomalaisista talouksista oli Internet-yhteys (Stakes 2008). Valistusvälineenä Internet tarjoaa käyttäjilleen valtavasti tietoa ja tekemistä. Internetin avulla lasten ja nuorten pääsy erilaisiin seksuaalisuutta käsitteleviin aineistoihin on helpottunut (Lähdesmäki & Peltonen 2000, Flicker ym. 2004, Hankala 1999.) Nuoret ovat etsineet Internetistä apua moniin seksuaalisuuteen liittyviin aiheisiin. Taulukossa 7 on esitelty suomalaisen Internetissä olevan Helppimesta-sivuston kysytyimmät seksuaalisuuteen liittyvät aiheet. Helppimesta on nuorille suunnattu tieto ja tukipalvelu. Sivustolle lähetettyihin nuorten kysymyksiin vastaa nuorisotyön ammattilainen, joka tarvittaessa konsultoi lääkäriä.

Taulukko 7. Helppimesta -sivuston kysytyimmät aiheet. (Helppimesta 2008)

Kysymysten aihe	Kysymysten lukumäärä
yksinäisyys, ihmissuhteet, itsetunnon vahvistaminen, ahdistus	3279
ihastuminen, seurustelu, seksi, ehkäisy, homoseksuaalisuus, itsetyydytys, raskaus, raiskaus, seksuaalinen hyväksikäyttö, pedofiili, abortti, vauvan hoito	2751
terveyskysymykset, oman kunnon hoitamiseen liittyvät asiat, kauneudenhoidon asioita, nettiriippuvuus	2696

Suomalaisia nuorten seksuaalivalistukseen tähtääviä ei-kaupallisia Internet-sivustoja on tuottanut pääasiallisesti Väestöliitto (kuva 1). Heidän Nuorten Nettipalvelu sivustoiltaan nuori voi paitsi etsiä tietoa aihealueittain, myös vahvistaa omaa seksuaalista minäkuvaansa nuorten seksuaalioikeuksien sekä seksuaalisuuden portaiden tutkimisen kautta.

Kuva 1. Esimerkki suomalaisesta Internetissä olevasta seksuaalikasvatussivustosta (http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/nuoret/)

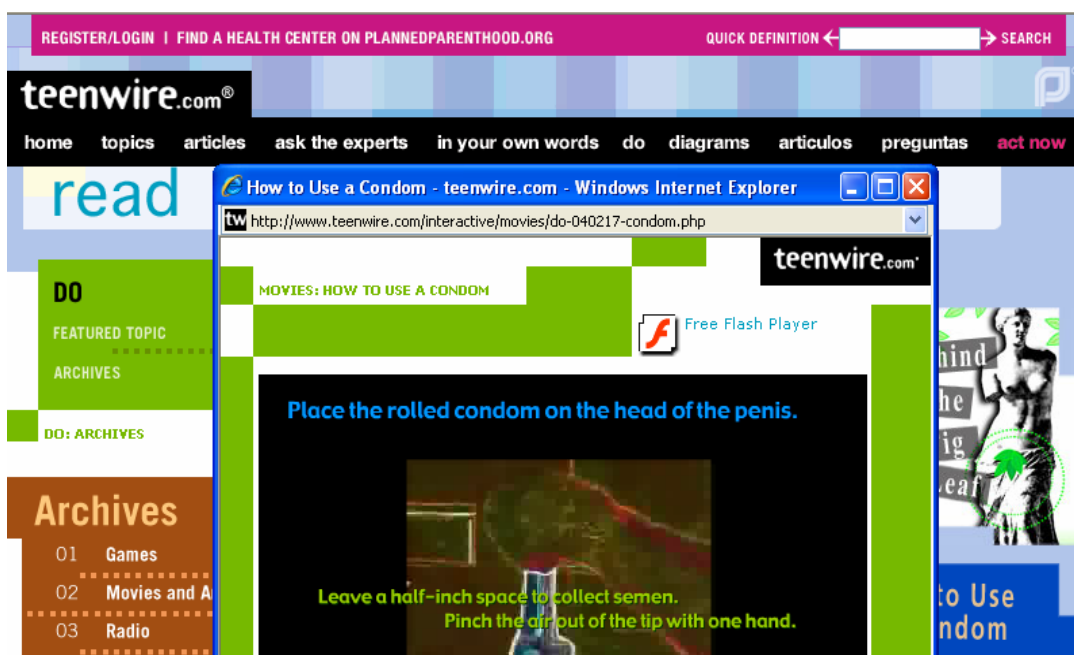
Ruotsissa seksuaalivalistusmateriaalia nuorille on tuottanut muun muassa Lafa (Landstinget förebygger aids). Ylläpitäjän kotisivuilla (www.lafa.nu) kerrotaan heidän terveyden edistämisen toiminnan tavoitteena olevan hiv:n leviämisen, seksitautien sekä ei-toivottujen raskauksien ehkäisy. Lafa on tuottanut kondom.nu Internet-sivustot joilta löytyy seksuaaliterveyteen liittyvää informaatiota sekä erilaisia pieniä tietoiskuja animaatiomuodossa (kuva 2).

Kuva 2. Esimerkki ruotsalaisesta Internetissä olevasta seksuaalikasvatussivustosta (<http://www.kondom.nu/farbrorolle.asp>)

Amerikkalaisia TeenWire (kuva 3) sivustoja ylläpitää uskonnollisesti sitoutumaton, Bushin hallituksen ajamaa valistuskielteistä seksuaalipoliittista ohjelmaa vastustava Planned Parenthood Federation of America. TeenWire – valistussivustot sisältävät asiantuntijoiden vastauksia nuorten kysymyksiin, kuvia, grafiikkaa sekä multimediaa erilaisten pelien sekä havainnollistavien videoiden muodossa.

Kuva 3. Esimerkki amerikkalaisesta Internetissä olevasta seksuaalikasvatussivustoista (<http://www.teenwire.com>)

Harveyn ym. (2007) ja Nwagwun (2007) mukaan nuoret etsivät seksuaalisuuteen liittyvää tietoa Internetistä yleisimmin hiv:sta tai aids:ta sekä raskauden ehkäisystä. Nuorten tiedonhaussa Internetistä korostuu tiedon etsiminen intiimeistä asioista, joista kysyminen kasvotusten hoitohenkilökunnalta koetaan liian vaikeana tai kiusallisena. Varsinaisen tiedonhaun lisäksi Internetin kautta on mahdollistunut uusien seksuaalisuuteen liittyvien positiivisten kontaktien, kuten uusien ystävien saaminen sekä oman seksuaalisen identiteetin vahvistaminen. (Forsberg 2005, 9.) Internet auttaa erityisesti sellaisia nuoria, jotka eivät ole halukkaita tai joille ei ole mahdollista hakea neuvoja ja tukea, seksuaalisuuteen liittyvistä asioista muista lähteistä (Gerressu & French 2005). Heitä ovat erityisesti homoseksuaalisia kontakteja etsivät henkilöt sekä lievistä mielenterveysongelmista kärsivät nuoret (Forsberg 2005, 9).

Nummelinin (2000, 152) tutkimuksen mukaan nuoret arvostavat seksuaalikasvatusmateriaalia, jossa seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä käsitellään asiallisesti ja seksuaalimyönteisesti. Asianmukaisen nuorten tarpeita vastaavan materiaalien kautta nuori voi ottaa selvää asioista ilman, että hän joutuu paljastamaan tietämättömyyttään muille. Samalla tiedonhankinta tapahtuu hänen oman intressinsä mukaisesti. Itsenäinen tiedonhaku on nuorelle Internetistä helppoa ja nuori voi palata käyttämilleen sivustoille myöhemmin uudestaan. Helppopääsyisyys, sisällys, sivuston laatu sekä päivittäminen ovat keskeisiä elementtejä Internetin välityksellä tarjottavan seksuaalikasvatusmateriaalin suunnittelussa. (Gerressu & French 2005.) Nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen tähtäävissä Internet-sivustoissa tulisi Harveyn ym. (2007) mukaan pyrkiä interaktiiviseen ohjaukseen. Tällöin nuoret voivat vapaasti kysyä sivustoilla seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista asiantuntijoilta ja toisaalta saada myös vertaistukea muilta teini-ikäisiltä. Lisäksi on tärkeää että seksuaalikasvatusmateriaaleissa käytetään sellaista kieltä, jota nuoret käyttäjät ymmärtävät (Nummelin 2000, 118). Käyttäjät kaipaavat yleensä terveysaineistolta käytännön ohjeita tilanteeseensa tai oireisiinsa enemmän kuin tieteellisiä yksityiskohtia (Purcell ym. 2002).

Internetin seksuaalivalistusmateriaaleja voidaan käyttää koulun terveystiedon opetuksessa. Oppilaiden itse on todettu pitävän Internetiä hyödyntävää opetusta

perinteisiin opetusmenetelmiin verrattuna parempana tapana opiskella. Internetin käyttämisen ongelmana on ollut käyttöön sopivien sivustojen vähäisyys. Barakin ja Fisherin (2001) mukaan ”*sex education*” hakusanaa käytettäessä hakukone saattaa ohjata lukijan pornosivustoille tai seksikauppojen mainossivuille. Tämä hankaloittaa seksuaaliopetukseen sopivan materiaalin löytämistä Internetistä.

4.3 Internetin haitalliset seksuaaliaineistot ja niiltä suojautuminen

Internetin ongelmana seksuaalivalistuksen välineenä on sen tarjoaman tiedon hajanaisuus. Useimmilta seksuaalisuutta käsitteleviltä Internet-sivustoilta löytyy tietoa sekä nuorille että aikuisille, jolloin nuoren voi olla vaikeaa löytää juuri omaan tilanteeseen tai ongelmaan liittyvää tietoa. Tarjolla oleva tieto on myös hajallaan eri osoitteissa, jolloin hyödyllinen, terveyttä edistävä aineisto hukkuu helposti epäasiallisen informaation sekaan. (STM 2007, 40.) Nuorten Internetin käyttöön liittyy riski, että sen käyttö tiedon lähteenä heikentää nuoren seksuaaliterveyttä. (Forsberg 2005, 35, 78; Mustonen 2004.) Erityisen haitallisia seksuaaliterveyden kehittymiselle ovat pornoa sisältävät Internet-sivustot sekä seksuaaliselle hyväksikäytölle altistavat keskustelupalstat (Forsberg 2005, 78). Internet on nuorille yleisin kanava nähdä pornografista materiaalia (Svedin & Åkerman 2006).

SAFT-tutkimuksen mukaan jopa puolet 9-16-vuotiaista pohjoismaisista lapsista on käynyt pornosivuilla (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 102). Pojilla oli SAFT-tutkimuksen mukaan enemmän kokemuksia Internetin pornosivustoista kuin tytöillä (tytöt 34 % ja pojat 57 %). Myös Gerressu ja French (2005) ovat esittäneet, että viikoittain Internetiä käyttävistä nuorista 57 % oli käyttäessään törmännyt pornografiseen aineistoon. Näistä kolmasosalle tämä oli tapahtunut heidän etsiessään muuta tietoa. Tahattomasti tai sattumalta pornografiseen materiaaliin törmääminen Internetissä on paljon yleisempää kuin se, että lapsi tai nuori tarkoituksellisesti ja säännöllisesti katselisi pornoa Internetiä käyttäessään. Lapsi tai nuori voi kohdata pornoa tahtomattaan myös sähköpostiin lähetetyn roskapostin välityksellä (Paasonen 2005; Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 144).

Svedin ja Åkermanin (2006) viittaaman SAFT -tutkimuksen mukaan nuoret eivät juuri jälkikäteen mieti näkemäänsä pornosivustoja. Kuitenkin 20 % vastaajista toivoi, ettei olisi nähnyt pornografista materiaalia Internetiä käyttäessään. Tähän ryhmään kuuluivat erityisesti pienet lapset sekä nuorten ikäryhmästä tytöt. Jakosen (2005, 148) tutkimuksessa nuoret kokivat, että median negatiivisia vaikutuksia nuorten seksuaalikäyttäytymiseen ylikorostetaan aiheeseen liittyvässä keskustelussa. Osalle lapsista ja nuorista median haitalliset vaikutukset ovat kuitenkin merkittäviä. Erityisen haavoittuvia ovat ne lapset ja nuoret joiden pääasiallisena tietolähteenä tai kiinnostuksen kohteena ovat väkivaltaiset, ihmisarvoa polkevat seksiaineistot. (Lähdesmäki & Peltonen 2000.) Lapsen tai nuoren voi olla vaikea ymmärtää, että porno ei ole todellisuutta (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 143) ja seksuaaliterveyden kehittyminen voi herkästi häiriintyä silloin, kun pornoa nähdään sellaisessa kehitysvaiheessa, jossa näkemää ei kyetä suhteuttamaan reaali maailmaan (Launonen 2008).

Varhaisnuori tarvitsee ohjausta sekä vanhempien kanssa sovittuja pelisääntöjä Internetin käyttämiseen. Varhaisnuoren Internetin haitoilta suojaamista voidaan toteuttaa teknisillä keinoilla, kuten esto-ohjelmilla sekä mediakasvatuksella. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 142.) Perheiden ja koulujen tärkeä tehtävä on tukea lapsia ja nuoria mediataitojen kehityksessä (Mustonen 2006). Mediakasvatukseen kuuluva medialukutaito on kirjattu osaksi peruskoulun valtakunnallista opetussuunnitelmaa (POPS 2004, 39). Taitava medialukija osaa käyttää mediatekstejä eritellen, eläytyen, arvioiden sekä soveltaen. Tutkiva ote eli asioiden kyseenalaistamisen taito, analyttisyys ja päättely ovat lasten ja nuorten mediakasvatuksen keskeisiä tavoitteita. (Kotilainen & Hankala 1999, 54.) Hyvä medialukutaito suojelee lapsia haitallisten Internet-sivujen vaikutuksilta, koska heillä on ymmärtämystä siitä, millaisista sivustoista on kysymys ja miten niihin tulee suhtautua (Brown & Keller 2000).

Koulun lisäksi, lasten ja nuorten suojelemiseksi Internetin haitoilta toimivat Suomessa aktiivisesti lastensuojelujärjestöt Pelastakaa Lapset ry ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Ne tiedottavat lapsia, nuoria ja heidän vanhempiaan Internetin turvallisuudesta sekä sen käyttöön liittyvistä riskeistä. Järjestöjen Internet-sivuilla on koottu tietoa sekä teknisistä suojausmenetelmistä että hyvästä nettikäyttäytymisestä.

Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Internet-sivuilla esitetty netiketti (2006) on netinkäyttäjän omien oikeuksien kautta kerrottu, mikä netissä on sallittua ja mitä Internetiä käyttävän lapsen ja nuoren pitää sivustoilla liikkueessaan varoa. Pelastakaa Lapset ry:llä (2008) on Lasten Nettiturvallisuuustoimintoja, joiden lähtökohtana on lasten aseman ja oikeuksien turvaaminen ja edistäminen Internetissä. Nettiturvallisuuustoiminnoissa on muun muassa Nettivihje johon Internetin käyttäjät voivat ilmoittaa verkossa kohtaamastaan laittomasta aineistosta.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksessa tarkastellaan Internetiä seksuaalivalistuksen välineenä varhaisnuorten näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla mitkä seksuaalisuuteen liittyvät asiat kiinnostavat varhaisnuoria ja mistä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. Tutkimuksessa selvitetään käyttävätkö varhaisnuoret Internetiä seksuaalitiedon etsimiseen ja millaisia kokemuksia heillä on Internetistä seksuaaliterveystiedon lähteenä. Tutkimuksen avulla halutaan tuoda esiin varhaisnuorten toiveita seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen sisällöistä ja oppilaiden ehdotuksia siitä, miten Internetiä voitaisiin paremmin hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa.

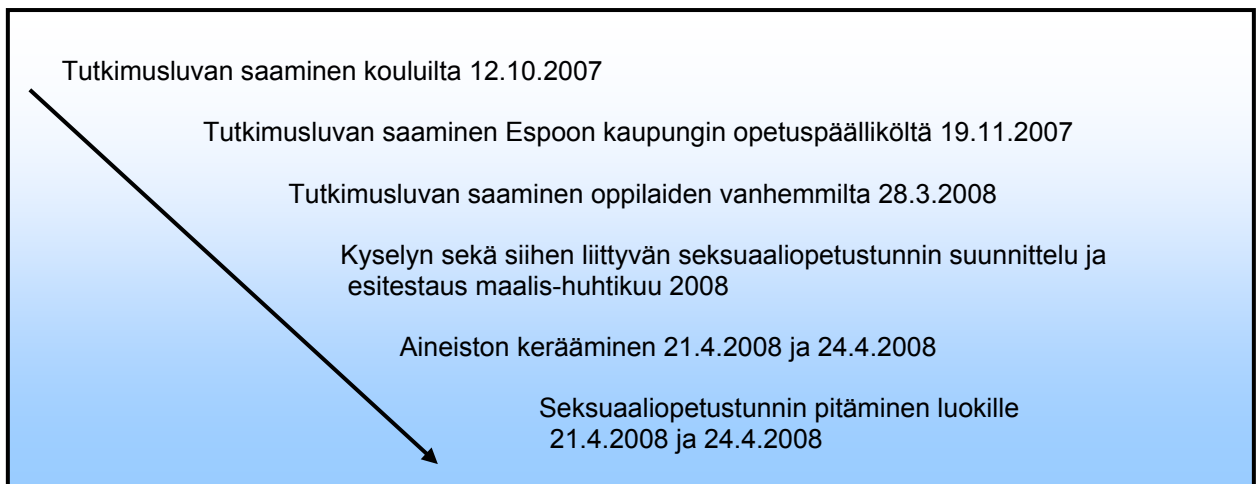
Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1 Mitkä seksuaalisuuteen liittyvät asiat kiinnostavat varhaisnuoria ja mistä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa?
- 2 Millaisia kokemuksia varhaisnuorilla on seksuaaliterveystiedon etsimisestä Internetistä?
- 3 Millainen on varhaisnuorten mielestä hyvä seksuaaliterveyttä käsittelevä Internet-sivusto?
- 4 Miten Internetiä voidaan varhaisnuorten mielestä hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa?

6 TUTKIMUKSEN AINEISTO, MITTARIT JA ANALYYSI

6.1 Aineistonkeruu

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin alakoulun 5-luokkalaisilta huhtikuussa 2008. Tutkimukseen osallistui kaksi espooalaista koulua. Koulut vastasivat ensimmäisinä myönteisesti rehtoreille sähköpostitse lähetettyyn tiedusteluun koulujen halukkuudesta osallistua tutkimukseen. Kuviossa 3 on esitetty tutkimuksen aineistonhankinnan eri vaiheet.

Kuvio 3. Tutkimuksen aineistonhankinnan vaiheet

Tutkimukseen osallistuneissa kahdessa koulussa oli kummassakin kaksi 5-luokkaa joissa yhteensä 91 oppilasta. Näistä 10 oppilasta kieltäytyi erilaisista syistä tutkimukseen osallistumisesta. Vanhemmilta tutkimukseen osallistumiseen luvan saaneista oli tutkimuspäivänä koulusta pois 4 oppilasta. Yhteensä tutkimukseen osallistui 78 oppilasta, joista tyttöjä oli 37 ja poikia 41.

Tutkimukseen osallistuneilla oppilailla oli ollut koulussa opetussuunnitelmaan kirjattujen terveystiedon tavoitteiden mukaista seksuaaliopetusta. Toisessa koulussa terveydenhoitaja oli pitänyt molempien luokkien tytöille murrosikään liittyvän oppitunnin. Tässä koulussa molempien luokkien pojille murrosikään liittyvän tunnin oli pitänyt Poikien puhelimen asiantuntija, joka toimii Väestöliiton Miehen aika -toiminnan alaisuudessa. Toisessa koulussa terveydenhoitaja oli pitänyt tytöille ja

pojille yhteisen seksuaaliopetustunnin murrosiästä. Tutkimukseen osallistuneissa koulussa ei ollut käytetty Internetiä seksuaaliopetuksessa, mutta Internetin turvallisesta käyttämisestä oli keskusteltu oppilaiden kanssa osana opetussuunnitelmaan kirjattua mediakasvatuksen aihekokonaisuutta. Tutkimuksen tekemisen ennako-oletuksena oli, että ainakin osalla oppilaista on kokemuksia seksuaalisuuteen liittyvistä Internet sivustoista (vrt. SAFT-tutkimus, MLL - loppuraportti 2007). Koska tutkimuksessa pyrittiin aikaisempien kokemusten lisäksi kartoittamaan myös Internetin käyttöön liittyviä toiveita, ei kokemusten puute ollut este tutkimukseen osallistumiselle.

Tutkimusaineiston kerääminen toteutettiin oppilaille suunnattuna kyselynä (liite 2). Aikaisempien seksuaalisuutta käsittelevien tutkimusten mukaan kyselylomake soveltuu hyvin seksuaalisuutta käsittelevien tutkimusten tekemiseen. Esimerkiksi Nykänen (1996) kartoitti kyselylomakkeella vanhempien mielipiteitä lasten seksuaalikasvatuksesta ja Pötsönen (2003) nuorten (14–18-vuotiaiden) seksuaaliterveyttä koskevia tietoja. Oppilailla oli vastaamisaikaa kyselyyn yhden oppitunnin verran. Oppituntiin sisältyi alkuorientaatio tutkimukseen osallistumisesta, jossa tutkimuksen tekijä kertoi tutkimuksen tarkoituksesta ja antoi suullisesti ohjeet kyselyyn vastaamisesta. Oppilaita ohjattiin vastaamaan kyselyyn nimettömästi ja yksin. Seksuaalisuuden käsitettä avattiin oppilaille suullisesti ymmärrettävään muotoon: mitä seksuaalisuus on, mitä kaikkea siihen kuuluu ja miten se vaikuttaa elämäämme.

Luokan opettaja oli luokassa vain alkuorientaation ajan. Tutkimuksen tekijä oli läsnä luokkahuoneessa koko aineistonkeruun ajan. Esimerkiksi Valli (2007) on pitänyt tätä suositeltavana ratkaisuna. Tällöin tutkijalla on mahdollisuus kyselyyn vastaamisen aikana tarkentaa kysymyksiä, jos vaikuttaa siltä, että vastaajat eivät ymmärrä niitä tai jos vastaajilla syntyy kysymyslomakkeesta kysymyksiä. Oppilaat kysyivät vastaamisaikana muutamia tarkennuksia käsitteistä. Lisäksi tutkimuksen tekijä huolehti siitä, että oppilaat vastasivat kyselyyn yksin eivätkä häirinneet muiden vastaamista. Kyselyyn vastaamisen jälkeen oppilaat käänsivät vastauspaperin tekstipuoli pöytään päin ja tekivät hiljaista työtä, kuten piirtämistä tai lukemista lopun oppitunnin. Keskimäärin kyselyyn vastaamiseen kului oppilailta 30 minuuttia.

Oppitunnin päättyessä, ennen oppilaiden poistumista, tutkimuksen tekijä keräsi kyselylomakkeet itselleen.

Tutkimukseen osallistumisen jälkeen tutkimusentekijä piti oppilaille seksuaalioppitunnin, jolla käsiteltiin kysymyslomakkeessa käsiteltyjä aiheita: Mitä seksuaaliterveys on? Minkälaista tietoa ja keneltä tai mistä sitä on saatavilla? Mistä Internet sivuilta tietoa voi etsiä? Minkälaista materiaalia Internetistä seksuaaliterveyteen liittyen löytää ja mitä mahdollisia ongelmia tiedonhakuun saattaa tällöin liittyä? Oppitunnin lopuksi oppilaille jaettiin lista luotettavista seksuaaliterveyteen liittyvistä Internet sivustojen osoitteista, joihin oppilaat voivat myöhemmin halutessaan tutustua. Oppitunnin tarkoituksena oli vastata oppilaiden kyselyn myötä syntyneisiin kysymyksiin ja tukea näin heidän seksuaaliterveytensä kehittymistä. Oppilaat kysyivät muutamia kysymyksiä, jotka liittyivät oppitunnilla esiteltyihin Internet-sivustoihin.

6.2 Tutkimuksen mittarit

Tutkimusaineiston taustatietona kysyttiin vastaajan sukupuolta. Kysymyslomakkeessa oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Strukturoitujen kysymysten kautta kartoitettiin perustietoa vastaajista, kuten sukupuoli ja Internetin käyttötottumukset. Avoimien kysymysten avulla pyrittiin saamaan esiin sellaisia näkökulmia tutkittavasta aiheesta, joita tutkija ei ollut etukäteen osannut ajatella. Tätä ratkaisua pidettiin mielekkäänä aineistonkeruussa myös siksi, että avoimiin kysymyksiin vastatessaan vastaajat saattoivat itse päättää mitä ja miten tehtäviin vastaavat. Avoimet kysymykset huomioivat myös vähemmän taitavien kirjoittajien näkemysten esiintuomisen, koska kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2000, 188).

Kyselylomake esiteltiin kahdesti kolmella 5-luokkalaisella, jotka eivät osallistuneet tutkimukseen. Ensimmäisen kerran testaus toteutettiin suunnitteluvaiheessa ja uudestaan kyselylomakkeen ollessa valmis. Esitetauksen jälkeen kysymyksiin lisättiin esimerkkejä kysymysten ymmärtämisen helpottamiseksi.

Ensimmäiseen tutkimusongelmaan *Mitkä seksuaalisuuteen liittyvät asiat kiinnostavat varhaisnuoria ja mistä he ovat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa?* pyrittiin saamaan vastaus kolmella strukturoidulla kysymyksellä:

- Kuinka ajankohtaisia seksuaalisuuteen liittyvät asiat sinulle ovat? Valitse vaihtoehdoista rastilla yksi. Vastausvaihtoehdot: hyvin ajankohtainen, melko ajankohtainen, ei kovin ajankohtainen, ei ajankohtainen.
- Keneltä/mistä olet saanut seksuaalisuuteen liittyvää tietoa? Voit merkitä useita kohtia. Alleviivaa se vaihtoehto jonka antamaa tietoa pidät luotettavimpana. Vastausvaihtoehdot. vanhemmat, opettaja, terveydenhoitaja, kaverit, sisarukset, televisio/elokuvat, lehdet, Internet, jostain muualta, mistä tai keneltä?
- Mitkä seksuaaliterveyteen liittyvät asiat sinua kiinnostavat? Voit merkitä useita kohtia. Vastausvaihtoehdot: suhde vanhempiin, ystävät, ihastuminen, pojan kehittyminen ja keho, tytön kehittyminen ja keho, joku muu, mikä?

Toista pääongelmaa *Millaisia kokemuksia varhaisnuorilla on seksuaaliterveystiedon etsimisestä Internetistä?* varten aineistonkeruulomakkeessa oli neljä strukturoitua ja neljä avointa kysymystä sekä yksi kysymys jossa strukturoituun kysymykseen liittyi myös avoin kysymys:

- Kuinka usein käytät Internetiä? Valitse rastilla yksi vaihtoehdoista. Vastausvaihtoehdot: päivittäin, usean kerran viikossa, muutaman kerran kuukaudessa, en koskaan.
- Mitä teet ja millaisia sivustoja käytät Internetissä? (esim. pelaat, mesetät, etsit tietoa, yms.)
- Onko Internetistä helppo löytää tietoa? Merkitse rastilla. Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei.
- Oletko etsinyt Internetistä seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa? (esim. kysymyksessä 4 mainituista aiheista) Merkitse rastilla. Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei. Mistä asioista?
- Oletko Internetiä käyttäessäsi mennyt aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivuille? Vastausvaihtoehdot. en koskaan, muutaman kerran, usein.
- Oletko Internetiä käyttäessäsi joutunut sattumalta aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivuille? Vastausvaihtoehdot. en koskaan, muutaman kerran, usein.
- Miten olet tällöin toiminut? (esim. sulkenut sivuston, näyttänyt aikuiselle, kertonut sivuista kaverille)

Millaisia ajatuksia sivustot ovat sinussa herättäneet? (esim. kiinnostusta, pelkoa yms.)

- Mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista toivoisit löytäväsi tietoa Internet-sivuilta?

Kolmanteen tutkimusongelmaan, **Millainen on varhaisnuorten mielestä hyvä seksuaaliterveyttä käsittelevä Internet-sivusto?** haettiin vastausta avoimella kysymyksellä:

- Kuvaile millainen olisi hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto? (esim. kuvat, äänet, video, peli, yms.)

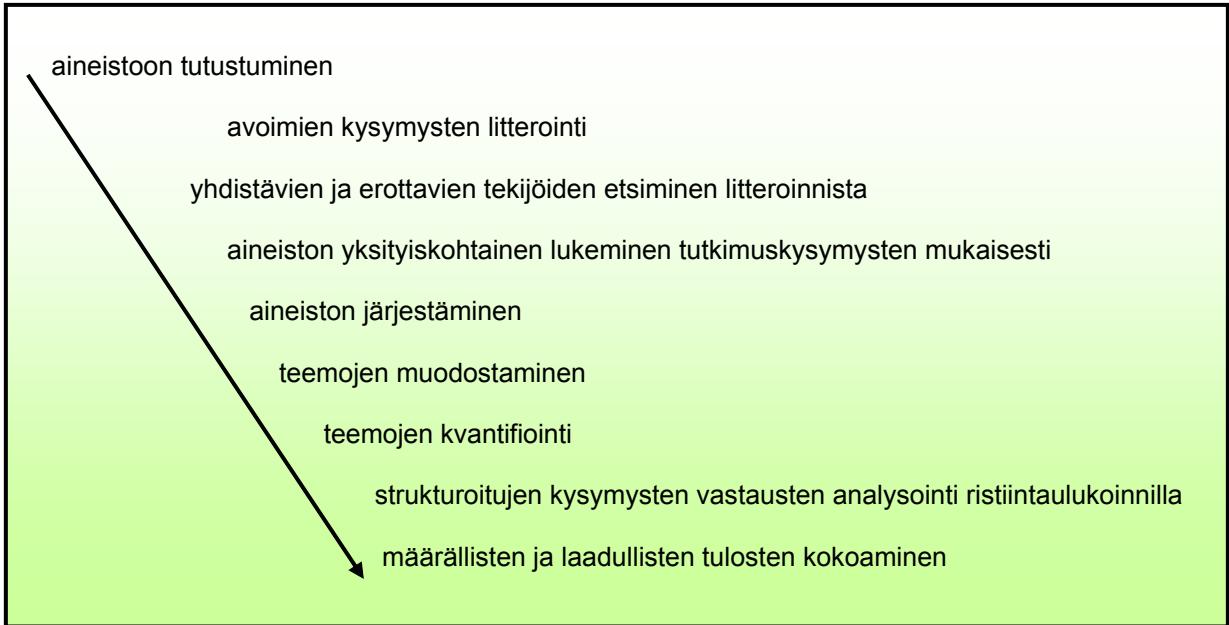
Myös neljänteen tutkimusongelmaan, **Miten Internetiä voidaan varhaisnuorten mielestä hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa?** pyrittiin saamaan informaatiota avoimella kysymyksellä:

- Miten Internetiä voitaisiin käyttää koulun seksuaaliopetuksessa? Kerro joku esimerkki.

6.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä käytettiin sekä määrällistä että laadullista analyysia (kuvio 4). Strukturoiduissa kysymyksissä, joissa annettiin vastaajille valmiit vastausvaihtoehdot, käytettiin vastausten analysoimisessa ristiintaulukointia. Ristiintaulukoinnin etuihin kuuluu mm. se, että voidaan havainnollisesti nähdä mahdolliset yhteydet kahden muuttujan välillä. Ristiintaulukoinnissa poikien ja tyttöjen jakaumien eroja testattiin χ^2 -neliötestillä. Tutkimuksessa käytettiin 5 % merkitsevyytstasoa, jolloin tulosta voidaan pitää tilastollisesti merkitsevänä kun p-arvo on pienempi kuin 0,05. (Metsämuuronen 2003, 293.)

Kysymyslomakkeen avoimien kysymysten vastaukset analysoitiin laadullisesti. Analyyseissä käytettiin teemoittelua ja kvantifointia. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saatiin esille kokoelma erilaisia tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 173) mukaan teemoittelu on aineistosta nousevien sellaisten piirteiden tarkastelua, jotka ovat yhteisiä useammalle vastaajalle. Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti (Eskola & Suoranta 1998, 19.)

Kuvio 4. Analyysin eteneminen

Teemoittelussa etsittiin teemoja eli aineiston kannalta keskeisiä aiheita tekstimassasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teemoittelu vaati teorian ja aineiston vuorovaikutusta, jotta tutkimus ei jäänyt pelkäksi sitaattikokoelmaksi (Tuomi ja Sarajärvi 2004, 175). Oppilaiden vastaukset litteroitiin ja tehtiin samalla ensimmäisen arviointi aineiston sisällöstä. Tämän jälkeen vastaukset sijoitettiin kysymyksen alle etsien niistä yhdistäviä ja erottavia seikkoja. Aineistosta nousseista asioista muodostettiin teemoja keräämällä samasta asiasta kertovat vastaukset yhteen muodostaen niistä alateeman. Alateemoista koostettiin neljä yläteemaa. Teemoittelun tukena käytettiin kvantifiointia. Sen avulla aineistosta pyrittiin saamaan varmuus siitä, että tutkimuksen tuloksina esitettävät päätelmät eivät perustu vain tuntumaan. Laskeminen systematisoi analyysina (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kvantifioinnissa laskettiin teemaan liittyneiden ilmaisujen määrä kiinnittäen huomiota ilmaisujen esiintymisen asiayhteyteen.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen pääteemat on esitetty tulosten otsikoissa ja alateemat tummennettuna ja kursivoituna kunkin yläteeman alla. Tulosten tarkastelussa eroteltiin tyttöjen ja poikien vastaukset. Strukturoitujen kysymysten tuottamat tulokset on esitetty taulukkoina. Avoimien kysymysten tulokset on esitetty sekä kvantifioinnin kautta muodostettuina taulukoina mainintojen lukumäärän mukaisesti. Tulosten esittämisessä on käytetty myös vastaajien autenttisia lainauksia. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan sitaatit todistavat lukijalle, että tutkijalla on ollut käytössään aineisto, johon hänen analyysinsä perustuu. Myös Laineen (2001) mukaan autenttisten lainausten käyttö tämältyyppisten tutkimustulosten raportoinnissa on tärkeää, koska tutkimuksen tulkinta rakentuu niiden varaan. Tyttöjen sitaattien perässä on merkintä (T) ja poikien (P).

7.1 Seksuaalisuus kiinnostuksen kohteena

Ensimmäiseksi pääteemaksi aineistosta muodostettiin seksuaalisuus kiinnostuksen kohteena. Pääteeman alle tuli kolme alateemaa jotka olivat seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ajankohtaisuus itselle, seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteet sekä seksuaalisuudessa kiinnostavat asiat.

Seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ajankohtaisuus itselle

Oppilailta kysyttiin miten ajankohtaisena he kokevat seksuaalisuuteen liittyvät asiat itselleen. Vastajia pyydettiin valitsemaan valmiista vaihtoehdoista yksi. Tuloksissa oli hajontaa, eli vastaajilla oli erilaisia kokemuksia siitä miten ajankohtaisia seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat vastaajalle itselleen. Seksuaalisuuteen liittyvät asiat olivat tulosten mukaan pojille ajankohtaisempia kuin tytöille ($p=0,018$) (Taulukko 8).

Taulukko 8. Oppilaiden vastaukset seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ajankohtaisuudesta itselle

Seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ajankohtaisuus	tytöt n=37	pojat n=40
Ei ajankohtainen	3 (8 %)	6 (15 %)
Ei kovin ajankohtainen	18 (49 %)	7 (18 %)
Melko ajankohtainen	14 (38 %)	19 (47 %)
Hyvin ajankohtainen	2 (5 %)	8 (20 %)

p-arvo (sukupuolten välillä) 0,018

Seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteet

Oppilailta kysyttiin keneltä tai mistä he olivat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa ja mistä saatua tietoa he pitivät luotettavimpana. Vastaajilla oli mahdollisuus valita valmiista vaihtoehdoista useita. Vastaajia pyydettiin myös valitsemaan vaihtoehdoista se lähde, jonka antamaa tietoa vastaaja piti luotettavimpana.

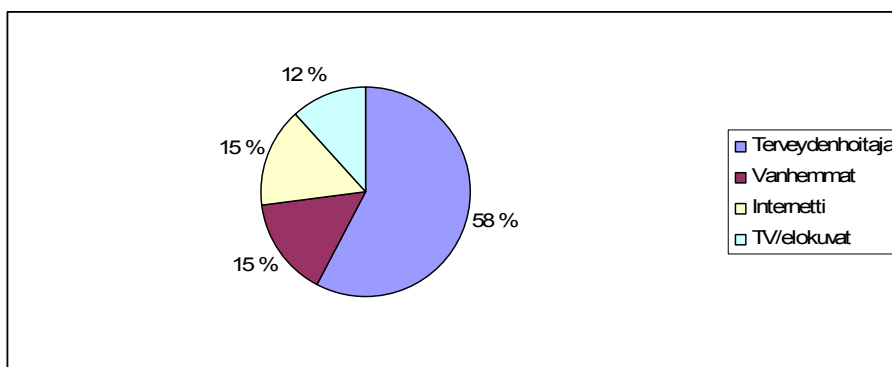
Pojat olivat saaneet seksuaalisuuteen liittyvää tietoa eniten terveydenhoitajalta, televisiosta tai elokuvista sekä kavereilta (Taulukko 9). Internetistä oli saanut seksuaalisuuteen liittyvää tietoa lähes puolet pojista.

Tytöt olivat saaneet eniten seksuaalisuuteen liittyvää tietoa terveydenhoitajalta, vanhemmilta sekä opettajalta (Taulukko 9). Tytöistä vain noin joka viides oli saanut seksuaalisuuteen liittyvää tietoa Internetistä. Tyttöjen ja poikien tulokset erosivat tilastollisesti merkittävästi terveydenhoitajan, vanhempien, television tai elokuvien sekä Internetin osalta.

Taulukko 9. Oppilaiden seksuaalisuuteen liittyvät tiedonlähteet.

Tiedonlähteet	Tytöt n=37	Pojat n=41	p-arvo
Terveydenhoitaja	33 (89 %)	25 (61 %)	0,0049
Vanhemmat	21(57 %)	13 (32 %)	0,0259
Opettaja	17 (46 %)	18 (44 %)	0,8559
Kaverit	15 (41 %)	23 (56 %)	0,1699
Televisio/elokuvat	10 (27 %)	24 (59 %)	0,0051
Internet	7 (19 %)	18 (44 %)	0,0182
Sisarukset	6 (16 %)	5 (12 %)	0,6101
Lehdet	5 (14 %)	10 (24 %)	0,2236
Kirjat	4 (11 %)	7 (17 %)	0,4274
Jostain muualta	2 (5 %)	3 (7 %)	0,7312

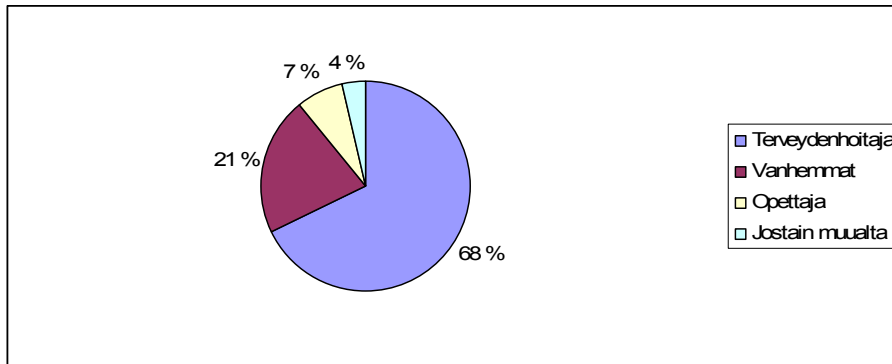
Pojista kysymykseen seksuaalisuuteen liittyvästä luotettavimmasta tiedonlähteestä vastasi 26 poikaa (kuvio 6). Vastanneista pojista yli puolet piti terveydenhoitajaa luotettavimpana tiedonlähteenä. Vanhemmat, Internet, sekä TV tai elokuvat mainittiin pojilla seuraaviksi luotettavimpina seksuaalisuuteen liittyvinä tiedon lähteinä.

Kuvio 6. Poikien mielestä luotettavimmat seksuaaliterveyteen liittyvät tiedonlähteet (n=26).

Tytöistä 28 vastasi kysymykseen luotettavimmasta seksuaalisuuteen liittyvästä tiedonlähteestä (kuvio 7). Myös tytöistä valtaosa piti terveydenhoitajaa

luotettavimpana seksuaalisuuteen liittyvänä tiedonlähteenä. Seuraavaksi luotettavimpina seksuaalisuuteen liittyvinä tiedonlähteinä tytöt kokivat vanhemmat ja opettajan.

Kuvio 7. Tyttöjen mielestä luotettavimmat seksuaaliterveyteen liittyvät tiedonlähteet (n=28)

Seksuaaliterveydessä kiinnostavat asiat

Oppilaita pyydettiin valitsemaan valmiiksi annetuista vaihtoehdoista ne seksuaaliterveyteen liittyvät asiat, jotka heitä kiinnostivat.

Poikia seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista kiinnostivat eniten ihastuminen sekä pojan kehittyminen ja keho (Taulukko 10). Seuraavaksi eniten mainintoja pojilta saivat ystävät sekä tytön kehittyminen ja keho. Vähiten poikia kiinnosti suhde vanhempiin.

Tyttöjä seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista kiinnostivat eniten ystävät. Seuraaviksi eniten mainintoja saivat ihastuminen sekä suhde vanhempiin. Annetuista seksuaalisuuteen liittyneistä vaihtoehdoista vähiten tyttöjä kiinnosti pojan kehittyminen ja keho. Tulosten perusteella tyttöjen ja poikien kiinnostuksen kohteet erosivat merkittävästi ystävien ja vanhempiin liittyvissä asioissa sekä pojan kehittymisen ja kehon osalta.

Taulukko 10. Oppilaita kiinnostavat seksuaaliterveyteen liittyvät asiat

Seksuaaliterveyteen liittyvät asiat	Tytöt n=37	Pojat n=41	p-arvo
Ystävät	32 (87 %)	14 (34 %)	0,0000
Ihastuminen	18 (49 %)	28 (68 %)	0,0782
Suhde vanhempiin	15 (41 %)	2 (5 %)	0,0001
Tytön kehittyminen ja keho	11 (30 %)	14 (34 %)	0,6766
Pojan kehittyminen ja keho	5 (14 %)	17 (42 %)	0,0062
Joku muu	0 (0 %)	0 (0 %)	

7.2 Internetin käyttö ja seksuaaliterveystiedon etsiminen Internetistä

Aineistosta nostettiin toiseksi pääteemaksi Internetin käyttö ja seksuaaliterveystiedon etsiminen Internetistä. Sen alateemoja ovat Internetin käyttötottumukset, seksuaaliterveyteen liittyvän tiedon etsiminen Internetistä, toiveet internetistä löytyvistä seksuaalisuuteen liittyvistä, hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto sekä aikuisille tarkoitettut seksuaalisuutta käsittelevät Internet-sivustot.

Internetin käyttötottumukset

Vastaajilta kysyttiin kuinka usein he käyttävät Internetiä ja mihin käyttötarkoituksiin he käyttävät sitä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat käyttivät Internetiä (Taulukko 11).

Pojilla yleisintä oli käyttää Internetiä useita kertoja viikossa. Päivittäin Internetiä käyttäviä oli hieman yli kolmasosa pojista. Vain muutaman kerran kuukaudessa Internetiä käyttäviä poikia oli selkeä vähemmistö.

Tytöillä yleisintä oli käyttää Internetiä päivittäin tai usean kerran viikossa. Tytöt ja pojat eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi toisistaan sen suhteen, kuinka usein he käyttivät Internetiä (p=0,0510)

Taulukko 11. Oppilaiden Internetin käytön tiheys

Käyttötiheys	Tytöt n=36	Pojat n=41
Päivittäin	14 (39 %)	15 (37 %)
Usean kerran viikossa	14 (39 %)	23 (56 %)
Muutaman kerran kuukaudessa	8 (22 %)	2 (5 %)
En koskaan	0 (0 %)	0 (0 %)

p (sukupuolten välillä) 0,0510

Oppilaat käyttivät tutkimuksen mukaan Internetiä monipuolisesti (Taulukko 12). Molemmilla sukupuolilla eniten mainittuja käyttötarkoituksia olivat pelaaminen, yhteydenpito kavereihin mesettämällä ja ajanvietesivustoilla käyminen.

Taulukko 12. Oppilaiden nimeämät Internetin käyttötarkoitukset.

Käyttötarkoitus	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=78	Tytöt n=37	Pojat n=41
Pelaaminen	44	19	25
Mesettäminen	37	23	14
Ajanvietesivustot	32	20	12
Tiedonhaku	17	9	8
Sähköpostin käyttäminen	8	6	2
Musiikin kuuntelu	6	4	2
Opiskeleminen	3	3	0
Nuottien etsiminen	2	1	1
Chatti	1	0	1

Tytöt kuvasivat omaa Internetin käyttöään ”surffailulla” eli he käyvät samalla käyttökerralla useilla eri sivustoilla. Internetiä käytetään sekä ajanviete-, yhteydenpito että opiskelu tarkoitukseen. Tytöt käyttivät Internetiä eniten mesettämiseen eli yhteydenpitoon kavereiden kanssa ja erilaisilla ajanvietesivuilla oleskeluun. Tyttöjen

eniten käyttämiä ajanvietesivustoja olivat IRC-galleria, YouTube sekä julkisuuden henkilöitä, muotia, kavereita sekä pukeutumista käsittelevä Stardoll-sivusto.

"Mesetän, olen irc-galleriassa. kuuntelen musiikkia, joskus pelailen jotakin" (T)

"Mesetän, pelaan, etsin kuvia, etsin tietoa (syksyllä etsin tietoa tytön kehon kehittymisestä ja löysin paljon tietoa joka auttoi.) Olen osoitteissa Google, stardoll, miniclip yms."(T)

"Oon meses kavereiden kaa, Stardollis, Supermodelis. Katon Youtubes marigoldien videoin. Oon roksujen ja marien sivuil. Katon horsetubes este- ja kouluohjelmii."(T)

"Pelaan ilmaisia nettipelejä ja etsin tietoa esimerkiksi jotain esitelmää varten" (T)

Pojat käyttivät Internetiä useaan eri tarkoitukseen ja Internetistä haettiin sekä viihdettä että tietoa. Pelaaminen oli poikien yleisin tapa käyttää Internetiä ja pojilla pelaaminen oli hieman suositumpaa kuin tytöillä. Pojat käyttivät tyttöjä vähemmän sähköpostia ja kuuntelivat tyttöjä vähemmän Internetin kautta musiikkia. Pojista kukaan ei maininnut käyttävänsä Internetiä suoranaisesti opiskeluun, mutta myös pojat käyttivät Internetiä tiedonhakuun.

"Pelaan netissä lähes koko ajan. Joskus haen tietoja." (P)

"Mesetän, kuuntelen musiikkia ja joskus etsin tietoa jostain bändeistä" (P)

"etsin tietoa Wikipediasta tai googlesta. Mesetän paljon kavereiden kanssa. Windows live Messenger." (P)

Seksuaaliterveyteen liittyvän tiedon etsiminen Internetistä

Vastaajilta kysyttiin strukturoituna kysymyksenä, onko Internetistä helppo löytää tietoa ja ovatko he etsineet seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa. Lisäksi vastaajia pyydettiin avoimella kysymyksellä kertomaan mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista he olivat Internetistä etsineet tietoa.

Tytöistä yli 80 % vastasi, että Internetistä oli helppo löytää tietoa. Seksuaalisuuteen liittyvää tietoa oli etsinyt 14 % tytöistä. Tytöt olivat etsineet Internetistä tietoa murrosiästä ja erityisesti oman kehon kehittymisestä ja kuukautisista. Muita tyttöjen mainitsemia aiheita olivat ihastuminen ja seurustelu sekä suhteet vanhempiin ja kavereihin.

"Tytön kehittymisestä ja ihastuksesta ja seurustelusta" (T)

"Murrosiästä (enemmän tytön murrosiästä) ja kuukautisista" (T)

Poikienkin mielestä Internetistä oli helppo löytää tietoa. Tätä mieltä oli 90 % pojista. Pojista 24 % oli etsinyt Internetistä seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. Pojat olivat etsineet tietoa vähän kaikenlaisista seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

"Vähän kaikista jännistä asioista..." (P)

"Poikien murrosiästä, tyttöjen murrosiästä, seksi,?" (P)

Toiveet Internetistä löytyvistä seksuaalisuuteen liittyvistä aiheista

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista vastaajat toivoisivat löytävänsä tietoa Internetistä (Taulukko 13).

Tyttöjen tuloksissa oli 15 mainintaa siitä, että vastaajaa ei halunnut löytää mistään seksuaalisuuteen liittyvästä asiasta tietoa Internetistä (Taulukko 13). Osa näistä vastasi käyttävänsä mieluummin muita lähteitä kuin Internetiä seksuaalisuuteen liittyvää tietoa hakiessaan. Internetistä seksuaalisuuteen liittyvän tiedon etsimisestä kiinnostuneet tytöt toivoivat löytävänsä sitä murrosikään, ihastumiseen sekä ihmissuhteisiin liittyen.

"Onko muuttuminen pelottavaa ja kauheaa vai onko se kivaa?"(T)

"Tytön ja pojan kehityksestä ja seurustelusta. Hain kerran googlesta "murrosiän muutokset" ja löysin näistä hyvää tietoa!" (T)

"Ihastumisesta ja enemmän kaverisuhteista. Kavereilla tulee paljon riitoja, niin mikä syy siihen on???(T)

"Miten pärjäisi hyvin vanhempien kanssa" (T)

Poikien tuloksissa oli 12 mainintaa siitä, että ei halunnut löytää mistään seksuaalisuuteen liittyvästä asiasta tietoa Internetistä (Taulukko 13). Haluttomuutta perusteltiin muun muassa Internetissä olevan tiedon heikolla luotettavuudella. Pojista vain kaksi ilmoitti, että olisi kiinnostunut etsimään murrosikään liittyvää tietoa Internetistä. Pojista kolme vastasi, että heitä kiinnosti etsiä Internetistä pornoa. Yksi vastanneista pojista pohti, että olisi hyvä jos Internetistä löytyisi ohjeita siihen miten

tulisi toimia jos joutuu ahdistelun kohteeksi. Poika ei vastauksessaan määritellyt tarkemmin, millaista ahdistelua hän tarkoitti.

”Emmä tiiä... PORNOO!”

”Miten pitäisi toimia jos joku ahdistelee”

Taulukko 13. Seksuaalisuuteen liittyvät asiat, joista oppilaat toivoivat löytävänsä tietoa Internetistä.

Aihe	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=75	Tytöt n=36	Pojat n=37
Ei mistään	27	15	12
Ei tiedä	17	6	9
Murrosikä	13	11	2
Kaverisuhteet	5	5	0
Seurustelu	3	3	0
Ihastuminen	3	2	1
Porno	3	0	3
Suhde vanhempiin	1	1	0
Lisääntyminen	1	0	1
Ahdistelu	1	0	1

Aikuisille tarkoitetut seksuaalisuutta käsittelevät Internet-sivustot

Oppilailta kysyttiin ovatko he tarkoituksellisesti tai sattumalta käyneet aikuisille tarkoitetuilla seksuaalisuutta käsittelevillä sivustoilla. Ennen kyselyyn vastaamista oppilaille tarkennettiin kysymyksen tarkoittavan porno-sivustoja. Vastaajia pyydettiin myös kertomaan miten he ovat sivustoilla käymisen jälkeen toimineet ja millaisia ajatuksia sivustot ovat heissä herättäneet.

Aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet sivustoille tarkoituksellisesti meneminen oli **tyttöillä** melko harvinaista (Taulukko 14). Reilu kuudesosa tytöistä oli käynyt sivuilla. **Pojista** lähes puolet oli käynyt tarkoituksella sivustoilla. Aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet sivustoilla tarkoituksellisesti käyminen oli yleisempää pojilla kuin tytöillä ($p=0,0039$).

Taulukko 14. Tarkoituksellisesti aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet-sivustoille meneminen

Sivustoille meneminen	Tytöt n=37	Pojat n=41
En koskaan	31 (84 %)	18 (44 %)
Muutaman kerran	5 (14 %)	15 (37 %)
Usein	1 (3 %)	5 (12 %)

p (sukupuolten välillä) 0,0039

Tytöistä yhteensä 52 % oli joutunut tahattomasti aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivustoille ainakin muutaman kerran (Taulukko 15). Vastaava osuus **pojilla** oli 69 %. Aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet-sivustoille tahattomasti meneminen oli yleisempää pojilla kuin tytöillä (p=0,0229).

Taulukko15. Tahattomasti aikuisille tarkoitetuille, seksuaalisuutta käsitteleville Internet-sivustoille meneminen

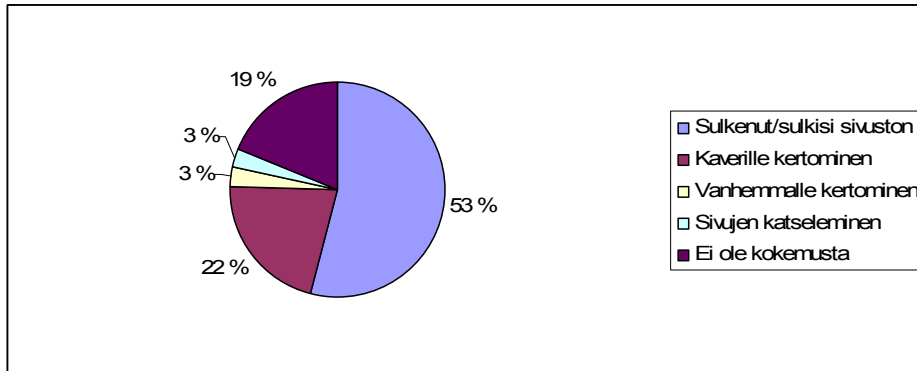
Sivustoille meneminen	Tytöt n=37	Pojat n=39
En koskaan	18 (49 %)	12 (31 %)
Muutaman kerran	18 (49 %)	18 (46 %)
Usein	1 (3 %)	9 (23 %)

p (sukupuolten välillä) 0,0229

Tyttöjen ja poikien toimintatavoissa aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet-sivustoille tarkoituksella tai tahattomasti menemisen jälkeen oli eroavaisuuksia (kuviot 8 ja 9).

Tytöistä noin puolet oli sulkenut tai sivustoille joutuessaan sulkisivat sivuston (kuvio 8). Sulkemisen taustalla oli tyttöjen vastausten mukaan sekä inhoa ja pelkoa sivujen sisällöistä, toisaalta myös pelkoa siitä, että joku näkisi heidät katselemassa sivustoja tai näkisi sen tietokoneen sivuhistoriasta. Tytöt kertoivat sivustoilla käymisestä tai sinne vahingossa joutumisesta melko usein kaverille. Vain yksi vastaaja kertoisi

asiasta vanhemmalle. Viidesosalla tytöistä ei ollut kokemusta sivustoilla käymisestä, eivätkä he tiesivät miten toimisivat jos niille Internetiä käyttäessään joutuisivat.

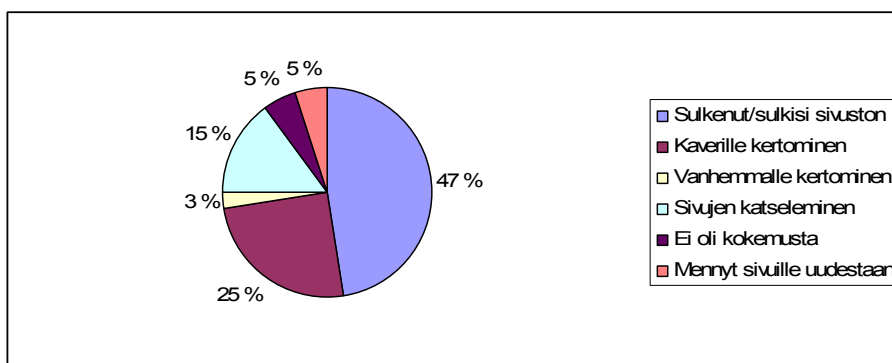

Kuvio 8. Tyttöjen toiminta aikuisille tarkoitetuilla seksuaalisuutta käsittelevillä Internet-sivustoilla käymisen jälkeen (n=32)

Pojista lähes puolet oli sulkenut tai sulkisi aikuisille tarkoitettuja seksuaalisuutta käsitteleviä Internet-sivustoja (kuvio 9). Poikien vastauksista tuli ilmi, että he tietävät sivujen olevan tarkoitettuja aikuisille ja sivustojen katselusta pidettiin salailtavana asiana. Toisaalta pojista 15 % ilmoitti katselleensa sivuja ja muutama ilmoitti menneensä niille uudestaan useaan otteeseen.

"Jouduin vahingossa kerran kun näpyttelin väärän nettisivun. Suljin sen tietenkin heti. Ei sellaset mulle kuulu." (P)

"kertonut sivuista kavereille ja kattonut monta kertaa uudestaan" (P)

Kuvio 9. Poikien toiminta aikuisille tarkoitetuilla seksuaalisuutta käsittelevillä Internet-sivustoilla käymisen jälkeen (n=34)

Selkeimmin tyttöjen ja poikien erot suhtautumisessa tuli esiin vastauksissa, joissa vastaajia pyydettiin kertomaan aikuisille tarkoitettujen seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen herättämiä ajatuksia (Taulukko 16).

Tyttöjen vastauksissa oli 15 mainintaa siitä, että aikuisille tarkoitetut seksuaalisuutta käsittelevät Internet-sivustot eivät herätä heissä mitään ajatuksia tai tunteita, koska heillä ei ole kokemuksia sivustoilla käymisestä (Taulukko 16). Aikuisille tarkoitetut seksuaalisuutta käsittelevät sivustot eivät kiinnostaneet tyttöjä tai ne koettiin eniten inhottavina ja pelottavina. Tyttöjen kokema pelko liittyi sekä sivustojen sisältöön, että kiinni jäämiseen sivustoilla käymisestä. Pelosta huolimatta sivustot myös kiinnostivat osaa tytöistä ja aiheuttivat hilpeyttä.

”Ei kauheesti kiinnostusta, vähän ehkä pelkoa et vanhemmat näkee et on käyny siel ja et ne sit kysyis jotai.” (T)

”Välillä pelkoa nähdä uusia asioita seksuaalista. Kuitenkin saan nähdä kiinnostusta herättäviä asioita” (T)

Pojissa aikuisille tarkoitetut seksuaalisuutta käsittelevät Internet-sivustot herättivät ristiriitaisia tunteita ja ajatuksia (Taulukko 16). Pojat kokivat sivustot samanaikaisesti sekä kiinnostavina, jännittävinä, inhottavina että myös pelottavina.

”Kiinnostusta ja pelkoa” (P)

”No vähän kuvottaa. Paitsi kun on kiinnostunut.” (P)

Taulukko 16. Vastaajien ajatuksia aikuisille tarkoitetuista seksuaalisuutta käsittelevistä Internet-sivustoista

Sivuston herättämä tunne	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=67	Tytöt n=32	Pojat n=35
Ei mitään/ei ole käynyt	24	15	9
Kiinnostusta	20	3	17
Ei kiinnosta	8	5	3
Pelkoa	8	5	3
Inhoa	5	4	1
Kiihotusta	2	0	2
Hilpeyttä	1	1	0
Jännitystä	1	0	1

7.3 Hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan millainen olisi hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto. Pääteeman alle muodostuivat alateemoiksi Internet-sivujen toteutus ja Internet-sivuilla toivotut ominaisuudet.

Ehdotukset Internet-sivustojen toteutuksesta

Tytöillä oli useita ehdotuksia seksuaalisuutta käsittelevien sivujen toteutuksesta (Taulukko 17). Eniten mainintoja tyttöjen vastauksissa oli kuvista, peleistä ja tekstistä. Tyttöjen mielestä sivuilla esitetyt asiat tulee esittää kuvin ja tekstein niin, että nuorten on helppo ymmärtää sivuilla kerrottu tieto. Videot, äänet sekä kuvat tukisivat seksuaalisuuteen liittyvän materiaalin ymmärrettävyyttä. Tiedon sisäistämistä ja oppimista voisivat helpottaa erilaiset pelit. Sivustojen sisällön tulisi perustua nuorten itse esiintuomiin tarpeisiin ja niissä tulisi rohkaista nuorta keskustelemaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista aikuisten kanssa.

”Vaik joku video jos joku ihminen kertois seksuaalisuudest, peli jos vois vaik nimee ruumiinosii ja jotai sellast” (T)

”äänet olisi hyvä olla että siellä voitaisiin kertoa tietoa tästä koskevasta aiheesta. Kuviakin olisi hyvä olla jotta lapset tietäisivät mistä oikeasti on kyse” (T)

”Opetussivusto jossa olisi paljon tietoa kuvia. Sivustossa olisi erittäin tärkeää kehottaa kertomaan hämmäntävistä asioista vanhemmille, terkkarille jne.” (T)

”Sinne voisi lähettää palautetta ja ehdotuksia mistä pitäisi ehkä käsitellä enemmän. Siellä voisi olla peli, jossa voi valita tytön tai pojan ja käydä virtuaalisesti tämän murrosiän läpi. Siellä olisi piirrettyjä kuvia suoraan sitä kuvaa käsittelevän tekstin vieressä.” (T)

Poikien vastauksissa eniten mainintoja oli videoista ja kuvista. Pojat toivoivat seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen sisältävän videoita (Taulukko 17). Sivustoilta olisi poikien mielestä hyvä löytyä tekstin lisäksi kuvia ja ääniä sekä toimintaa. Pojat toivoivat videoiden ja kuvien sisältävän myös pornoa.

”peleissä jossa kerrotaan asiasta ja video opettavista asioista” (P)

”Pornokuvia, -videoita, -pelejä...” (P)

”Video, äänet, toimintaa ja jossa sivuston nimessä olisi nää kirjaimet xxxn” (P)

Taulukko 17. Vastaajien ajatuksia hyvästä Internet-sivustosta.

Ehdotukset	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=67	Tytöt n=34	Pojat n=33
Video	23	8	15
Kuvia	22	12	10
Peli	17	9	8
Tekstiä	13	9	4
Äänet	13	5	8
Toiminta	2	0	2

Internet-sivustoilta toivotut ominaisuudet

Oppilaat kuvailivat vastauksissaan ominaisuuksia, joita seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen olisi hyvä pitää sisällään (Taulukko 18).

Taulukko 18. Vastaajien toiveet Internet-sivustojen ominaisuuksista (tytöt, n=11, pojat, n=5)

Toivotut ominaisuudet	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=16	Tytöt n=11	Pojat n=5
Havainnollistavat	12	8	4
Asialliset	7	5	2
Luotettavaa tietoa	5	4	1
Pornografiaa sisältävä	4	0	4
Nuorille tarkoitettut	3	3	0
Turvalliset	1	1	0

Tytöt toivoivat seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen olevan havainnollistavia ja asiallisia. Kaikki vastaajat eivät toivo havainnollistamiseen pelejä ja videoita, vaan sisällöksi riittäisi pelkkien faktojen kertominen seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Sivustot tulisi suunnitella nuoria varten ja seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen tulisi olla käyttäjälleen turvalliset.

"Sellainen missä kerrotaan tosi tietoa eikä mitään muuta. Ja oleellista tietoa nuorille ja vähän vanhemmillekin." (T)

"turvallinen" (T)

"Yleisesti kerrottu asia. ei tarvitsisi olla mitään ääniä, pelejä eikä videoita" (T)

Myös **pojat** toivoivat havainnollistavia sivustoja. Osa vastanneista pojista toivoi Internet-sivustojen sisältävän myös pornoa. Vastanneet pojat kirjoittivat vastauksiin myös erilaisia pornoa tai kaupalliseen seksiin liittyvien Internet-sivustojen osoitteita, mitkä heidän mielestään olisivat hyviä seksuaalisuutta käsitteleviä sivustoja.

”kirjoitetut asiat ja asiallista tekstiä.”(P)

”orgasmi, pukemispeli, tissikuvia, seksivideo” (P)

”www.kaalimato.com, sieltä löytyy kaikki tarpeellinen. kuvia, ääniä, pelejä yms.” (P)

7.4 Internetin käyttö koulun seksuaaliopetuksessa

Vastaajia pyydettiin kertomaan esimerkki, miten Internetiä voitaisiin käyttää koulun seksuaaliopetuksessa. Tämän pääteeman alle ei tullut erillisiä alateemoja.

Tyttöjen mielestä Internet-sivuilla oppilaat voisivat itsenäisesti etsiä seksuaalisuuteen liittyvää tietoa (Taulukko 19). Tästä oli aineistossa 16 mainintaa. Tytöt kokivat Internetin tiedonlähteenä, josta tietoa voi etsiä myös sellaisista aiheista, joista ei uskalla tai kehtaa kysyä aikuiselta.

”Lapsilla voisi olla oma kasvatukseen liittyvä sivu josta lapset saisivat itse hankkia tietoa jos eivät uskalla kysyä sitä itse vaikka vanhemmilta.” (T)

”Et vois selailla ite sivuilla millä haluaa” (T)

Sivustoja voitaisiin hyödyntää myös opetuksessa, jolloin opettaja näyttäisi sivustoilta opetukseen liittyviä asioita.

”Jos olisi joku sivu joka olisi sopiva, niin voisi ehkä käyttää yhden oppitunnin tutkimalla sitä.” (T)

”Sieltä opettaja voisi näyttää kaikkia seksuaalisuuteen liittyviä asioita.”(T)

Tytöt ehdottivat, että opettaja tai terveydenhoitaja kertoisi koulussa oppilaille hyvistä seksuaalisuutta käsittelevistä Internet-sivustoista ja antaisi oppilaille sivustojen osoitteet. Tällöin nuorten itsenäinen tiedonhankinta seksuaalisuuteen liittyvistä

asioista Internetistä helpottuisi. Sivustoilta saatua tietoa voitaisiin jakaa koulussa oppitunneilla pitämällä Internetistä etsityistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista esitelmää.

"Kertomalla koulussa sellaisista sivustoista. (T)

"Terveystenhoitaja antaisi nettiosoitteen, josta voisi etsiä tietoa ja näillä tiedoilla voisi tehdä esitelmän jostain tietyistä seksuaalisuuteen liittyvästä aihealueesta. Lopuksi esitelmät pidettäisiin." (T)

Tyttöjen vastauksissa oli yhdeksän mainintaa siitä, ettei tiennyt miten Internetiä voitaisiin hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa.

"Älä multa kysy" (T)

"Ei tule tähän hätään mitään mieleen..." (T)

Poikien esimerkit seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen hyödyntämisestä koulun seksuaaliopetuksessa olivat tyttöjä lyhyempiä, mutta niissä toistuivat pääasiassa samat ideat kuin tytöillä (Taulukko 19). Myös pojat ehdottivat, että Internetsivustoja hyödynnettäisiin omatoimiseen tiedonhankintaan, esimerkiksi tietyistä seksuaalisuuteen liittyvästä temasta.

"Käytäisiin jollain sivuilla" (P)

"Etsiä tietoa siihen liittyvistä asioista esim. murrosikään liittyvistä muutoksista" (P)

"katsoa videoita niin oppilaat saisivat oikean käsityksen asiasta" (P)

"Voisi näyttää kuvia ja jos opettaja on kertomassa seksuaalisuuteen liittyvää, niin voisi ehkä vähä etsiä lisätietoa" (P)

Kuvaavaa poikien Internetin käytölle oli sen monipuolisuuden tunnistaminen, jota yksi vastaaja kuvasi esimerkissään: *" nettiähän voi käyttää kaikkeen" (P)*. Toisaalta poikien vastauksissa eniten mainintoja oli siitä, ettei vastaaja tiennyt miten Internetiä voitaisiin hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa. Kaksi mainintaa oli myös siitä, että Internetiä ei tulisi hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa mitenkään.

"Ei mitään hajua" (P)

"Ei mitenkään" (P)

Poikien vastaukset erosivat tyttöjen esimerkeistä siinä, että poikien esimerkeissä toivottiin myös pornosivujen katsomista koulun seksuaaliopetuksessa.

”Sallittaisiin mennä seksuaalikasvatukseen liittyville sivuille esim. seksi.net” (P)

”Voisi antaa poikien katsoa pornoa” (P)

Taulukko 19. Vastaaajien ehdotukset Internetin hyödyntämisestä seksuaaliopetuksessa (tytöt n=37, pojat n=39)

Ehdotus	Mainitsemiskertojen lukumäärä		
	Yhteensä n=76	Tytöt n=37	Pojat n=39
Oppilas etsii tietoa Internetistä	28	16	1
Ei tiedä	17	9	8
Opettaja käyttää sivuja opetuksessa	11	9	2
Koulussa kerrotaan sivuista	10	6	4
Katsotaan pornosivuja	6	0	6
Katsotaan sivuilta videoita	4	0	4
Ei mitenkään	2	0	2
Oppilas pitää esitelmän koulussa	1	1	0

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimusten tuloksissa kuvattiin millainen rooli Internetillä on varhaisnuorten seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteenä ja miten Internetiä voitaisiin hyödyntää varhaisnuorten seksuaaliterveyden edistämässä. Tuloksia tarkastellaan pääteemoittain ja tutkimuksen keskeiset tulokset on esitetty tiivistettynä taulukossa 20 sivulla 59.

Seksuaalisuus kiinnostuksen kohteena

Tämän tutkimuksen mukaan seksuaalisuuteen liittyvät asiat olivat ajankohtaisempia pojille kuin tytöille. Tytöistä enemmistö koki, että seksuaalisuuteen liittyvät asiat eivät olleet heille kovin ajankohtaisia, pojille ne olivat melko ajankohtaisia. Vaikka Aalbergin & Siimeksen (2007,93) mukaan viidesluokkalaisilla pojilla ei yleensä murrosikä ole vielä alkanut, pohtivat pojat kuitenkin jo paljon seksuaalisuuteen sekä murrosikään liittyviä asioita. Tätä tulosta tukevat myös tilastot Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelimeen soitetuista puheluista. Puhelimeen soittavat eniten 11-13-vuotiaat pojat ja heidän ykköshuolenaiheenaan on seksuaalisuus ja murrosiän tuomat muutokset. (MLL 2008, 5.)

Sekä tytöissä että pojissa oli niitä, joille seksuaalisuuteen liittyvät asiat eivät olleet ollenkaan ajankohtaisia sekä niitä, jotka kokivat ne hyvin ajankohtaiseksi. Vastausten jakautuminen näin laajasti, kuvaa hyvin saman ikäryhmän kehityseroja ja sen aiheuttamaa haastetta seksuaalikasvatuksen ja erityisesti seksuaaliopetuksen toteuttamiselle. Seksuaaliopetuksessa tulisi pystyä vastaamaan varhaisnuorten erilaisiin tarpeisiin huomioiden se miten ajankohtaisina oppilaat seksuaalisuuteen liittyvät asiat kokevat.

Tutkimuksen mukaan tyttöjen ja poikien kiinnostuksen kohteet erosivat jonkin verran seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Pojille ajankohtaisia ja siksi todennäköisesti kiinnostavimpia aiheita olivat murrosikä sekä ihastuminen. Tyttöjä kiinnostivat ihmissuhteisiin liittyvät aiheet sekä ihastuminen. Vastaajien kiinnostuksen kohteiden valintaan vaikuttavat vastaajan oma yksilöllinen fyysinen ja psykososiaalinen

kehitysvaihe, joka saattoi vastaajilla olla hyvinkin erilainen (Kosunen 2000.) Pojilla ei vielä ehkä ollut murrosikään kuuluvia ristiriitoja vanhempien tai ystävien kanssa, jotka tytöille olivat ajankohtaisia ja siksi heitä kiinnostavia.

Tutkimuksen tulokset seksuaalisuuteen liittyvistä tiedonlähteistä erosivat jonkin verran Nykäsen (1996) sekä Koposen (2005) tuloksista. Myös tässä tutkimuksessa kaverit ja vanhemmat olivat tärkeitä tiedonlähteitä, mutta erityisen merkittävänä ja myös luotettavimpana tiedonlähteenä oppilaat kokivat terveydenhoitajan. Oppilaiden vastauksiin terveydenhoitajan merkityksellisyydestä saattoi vaikuttaa terveydenhoitajan viidennelle luokalle pitämät seksuaalisuuteen liittyneet oppitunnit. Lisäksi ainakin osa oppilaista oli kuluneen lukuvuoden aikana, ennen aineistonkeruuta, käynyt terveydenhoitajan luona terveystarkastuksessa, johon sisältyy myös seksuaalineuvontaa.

Tyttöjen ja poikien ero Internetin merkityksestä seksuaalisuuteen liittyvänä tiedonlähteenä oli hyvin mielenkiintoinen. Pojat käyttivät Internetiä tyttöjä enemmän seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteenä. Tyttöjen ja poikien Internetin käyttötiheydessä ja käyttötarkoituksissa ei todettu olevan juurikaan eroa, jotka selittäisivät Internetin tiedonlähteen selvästi suurempaa merkitystä pojille. Pojat viettävät kuitenkin kerrallaan tyttöjä enemmän aikaa Internetissä (Pelastakaa Lapset 2007), jolloin he todennäköisesti myös käyttävät useampia sivustoja ja tekevät enemmän sivustohakuja kuin tytöt.

Internetin käyttö ja seksuaaliterveystiedon etsiminen Internetistä

Tutkimuksen tulos varhaisnuorten Internetin käytöstä sekä käyttötarkoituksista vastasi muiden vastaavien tutkimusten tuloksia (Pelastakaa Lapset 2007; MLL 2007; Sanomalehtien liitto 2008). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan Internetin käyttö kuuluu varhaisnuorten arkeen. Yli kolmanneksella vastaajista käyttö oli päivittäistä. Tulos kertoo Internetin hyvistä mahdollisuuksista tavoittaa varhaisnuoret ja toimia näin terveyden edistämisen välineenä. Terveyden edistämisen haasteena onkin aktivoita nuoret käyttämään Internetiä muiden käyttötarkoitusten lisäksi oman seksuaaliterveytensä edistämisen välineenä.

Tutkimuksen mukaan Internetistä oli varhaisnuorten mielestä helppo löytää tietoa, mutta seksuaalisuuteen liittyen sitä ei kuitenkaan monikaan vastaajista ollut etsinyt. Koposen (2005, 47) tutkimuksessa 6-luokkalaisista vastaajista vain noin 14 % ilmoitti etsineensä seksuaalisuuteen liittyvää tietoa Internetistä. Tässä tutkimuksessa tietoa oli etsinyt 19 % 5-luokkalaisista. Molemmissa tutkimuksissa on ollut pieni aineisto (Koponen n=48), joka ei mahdollista tulosten yleistämistä. Internetin melko vähäiseen käyttöön seksuaalisuuteen liittyvän tiedon etsimisessä voi olla syynä tiedon hajanaisuus. Seksuaalisuuteen liittyvää tietoa on tarjolla useissa eri osoitteissa ja hakukoneiden kautta tietoa etsiessään tiedon hakija voi joutua seksuaaliterveyden kehittymisen kannalta haitallista seksuaalisuuteen liittyvää materiaalia sisältäville sivustoille (Barak & Fisher 2001).

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivustoille tahattomasti joutuminen on varhaisnuorilla hyvin yleistä. Se on selkeästi yleisempää kuin näille sivuille tarkoituksellisesti meneminen. Tähän tutkimukseen osallistuneista vastaajista yli puolet oli joutunut Internetiä käyttäessään tahattomasti aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivustoille. Tulokset vastaavat Gerressun ja Frenchin (2005) raportoimia tuloksia. Tarkoituksellisesti aikuisille suunnatuille seksuaalisuutta käsitteleville Internetsivustoille meneminen oli yleisempää pojilla kuin tytöillä, mutta tarkoituksella pornosivuille meneminen on tässä ikäluokassa vielä melko vähäistä. Näin oli myös SAFT-tutkimuksen mukaan (Svedin & Åkerman 2006).

Pelastakaa Lapset ry:n (2007) tekemän tutkimuksen mukaan 11–12-vuotiaiden enemmistö oli ahdistunut tai järkyttynyt Internetissä näkemästään seksipitoisesta aineistosta. Tässä tutkimuksessa vastaajat eivät tuoneet esiin ahdistusta tai järkytystä, pelkoa kylläkin. Vastaajien tunteet seksuaalisuutta käsittelevistä Internet-sivuista jakaantuivat vastaajien sukupuolen mukaan. Tyttöjä aikuisille tarkoitettua seksuaalisuutta käsittelevät sivustot eivät kiinnostaneet tai ne koettiin pelottavia. Pojissa sivustot herättivät enimmäkseen kiinnostusta. Myös SAFT tutkimuksessa pojat suhtautuvat pornoon myönteisemmin kuin tytöt (Svedin & Åkerman 2006). Pornon kiinnostavuutta selittää Kontulan (2006) mukaan nuorten halu tutustua toisen sukupuolen alastoman kehon eri yksityiskohtiin sekä nähdä käytännössä seksiin liittyviä asioita.

Tahtomattaan aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivustoille joutuminen voi olla seurausta valittujen hakusanojen käytöstä sekä kirjoitusvirheistä. Lapset eivät kerro välttämättä näistä sivustokokemuksista aikuisille (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 131) ja kertominen harvenee edelleen iän myötä (Pelastakaa Lapset 2007). Tämänkin tutkimuksen mukaan vain harva varhaisnuori kertoi pornosivulla käynnistään vanhemmalle ja sivuilla käymistä hävettiin. Jos lapsi on yksin Internetissä, häntä hämmentävä tai järkyttävä kokemus voi jäädä tällöin käsittelemättä ja olla haitaksi hänen seksuaaliterveyden kehitykselle (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 131).

Hyvä seksuaaliterveyttä käsittelevä Internet-sivusto

Varhaisnuorilla oli selkeitä näkemyksiä ja ehdotuksia siitä, millaiset olisivat hyvät seksuaalisuutta käsittelevät Internet-sivustot. Ehdotusten runsaslukuisuus ja hyvin mietityt esimerkit voivat olla merkki siitä, että kiinnostusta seksuaalisuutta käsitteleviin sivustoihin olisi, jos niitä olisi varhaisnuorille paremmin tarjolla. Vastaajat toivoivat seksuaalisuutta käsitteleviltä Internet-sivustoille videoita, kuvia ja pelejä. Internet-sivustoilta toivottiin visuaalista rikkautta ja tekemisen kautta tapahtuvaa oppimista. Sivujen informaation tulisi olla sekä havainnollistavasti että asiallisesti esitetty.

Tutkimustuloksissa kuvattujen Internet-sivustojen toteuttaminen vaatii resursseja, joita terveyden edistämiseen kohdennetaan rajallisesti. Terveyden edistämiseen tähtäävien tahojen on turha tuottaa Internetiin samansisältöisiä terveysaineistoja. Tähän resurssien tehokkaampaan käyttöön pyritään Suomessa TerveSuomi.fi-portaalin kehittämällä. Sen tavoitteena on karsia päällekkäistä tiedontuotantoa, mikä vähentää kustannuksia ja mahdollistaa järjestöjen viestintäresurssien optimaalisen käytön. Myös viestinnän kustannusvaikuttavuus kasvaa, kun järjestöjen terveyden edistämisen tietosisällöt ja palvelut kootaan yhteen ja kun niiden kehitystyötä koordinoidaan valtakunnallisesti. TerveSuomi.fi-palvelun avulla yksittäisten järjestöjen tuottaman materiaalin on mahdollista saavuttaa aiempaa merkittävästi suurempi yleisö. (Rouvinen-Wilenius 2008, 13)

Varhaisnuorten tarpeita vastaavien Internet-sivustojen lisäksi lapset ja nuoret tarvitsevat verkkolukutaitoja sekä kriittisen asenteen Internetiä käyttäessään. Lapset

ja nuoret tarvitsevat verkossa liikkumiseen mediakriittisyyttä, jonka avulla opetellaan erottamaan seksuaaliterveyttä edistävä Internet-aineisto seksuaaliterveyttä mahdollisesti heikentävästä materiaalista. Nuorten Internetin käyttöä opastavat materiaalit, kuten Netiketti, ovat hyviä lasten ja nuorten verkkokäytön valmiuksia tukevia tekijöitä. Lapsi tai nuori ei kuitenkaan itsenäisesti, ilman opastusta ja motivointia, omaksu Internetin käyttöön liittyviä ohjeita. Hän tarvitsee siihen aikuisen, yleensä joko vanhemman tai opettajan tukea. Tunne- projektin (MLL 2007) tulosten mukaan vanhemmat tunnistavat nuorten Internetin käyttöön liittyviä monia mahdollisuuksia sekä riskejä, mutta monikaan vanhemmista ei tiennyt miten neuvoa lapsiaan käyttämään Internetiä viisaasti. Yleisimmät ohjeet liittyvät Internetissä käytetyn ajan rajoittamiseen sekä henkilökohtaisten tietojen suojaamiseen. Yksi neljästä vastanneesta vanhemmasta myönsi, että heillä ei ollut kykyä, tai se oli rajallinen, neuvoa omia lapsiaan turvallisessa Internetin käytössä.

Internetin käyttö koulun seksuaaliopetuksessa

Varhaisnuoret ehdottivat, että Internetiä voitaisiin käyttää seksuaaliopetuksen tukena niin, että opettaja käyttää sivustoja opetuksen tukena oppitunnilla. Oppilaat toivoivat myös saavansa koulusta tietoa sopivista sivustoista ja sivustojen osoitteita, joista he voivat etsiä tietoa myöhemmin. Varhaisnuoret toivoivat selkeää ohjeistusta miltä sivuilta tietoa kannattaa etsiä. Tämä toive kuvaa seksuaalisuuteen liittyvän tiedon hajanaisuutta Internetissä joka aiheuttaa sen, että nuoren on vaikea ilman opastusta etsiä verkosta seksuaalisuuteen liittyvää asiallista ja omaa kehitysvaihetta vastaavaa tietoa (STM & Stakes 2002, 54). Tiedon tarpeet ja toiveet ovat samanikäisillä varhaisnuorilla hyvin erilaiset. Tämän seurauksena seksuaaliopetukseen tarvitaan käytettäväksi monipuolista terveysaineistoa, jotta jokaisen varhaisnuoren tiedontarpeeseen pystytään vastaamaan. Seksuaaliopetuksen toteutusta ja eri menetelmien käyttämistä suunniteltaessa tulee huomioida myös, että nuoret tulevat hyvin erilaisista arvomaailmoista, joissa vallitsevat erilaisia seksuaaliterveyteen liittyviä moraalikäsitteitä. Tämä tulisi tiedostaa myös koulun seksuaaliopetusta suunniteltaessa.

Taulukko 20. Yhteenvedotaulukko tutkimuksen keskeisistä tuloksista

---

Seksuaalisuus kiinnostuksen kohteena

- Pojille seksuaalisuuteen liittyvät asiat olivat ajankohtaisempia kuin tytöille.
  - Tyttöjä kiinnostivat seksuaalisuuteen liittyvistä asioista eniten suhteet ystäviin ja ihastuminen. Myös poikia kiinnosti ihastuminen ja lisäksi murrosiän muutoksiin liittyvät asiat.
  - Sekä tyttöjen että poikien tärkein seksuaalisuuteen liittyvä tiedonlähde oli terveydenhoitaja.
  - Internet oli pojille merkittävämpi seksuaalisuuteen liittyvä tiedonlähde kuin tytöille.
-

Internetin käyttö ja seksuaaliterveystiedon etsiminen Internetistä

- Valtaosa vastaajista käytti Internetiä usean kerran viikossa, yli kolmannes vastaajista päivittäin.
  - Internetistä oli yleensä helppo löytää tietoa, mutta seksuaalisuuteen liittyvää tietoa internetistä oli etsinyt vain muutama.
  - Internetiä käytettiin eniten pelaamiseen, messengerin käyttöön sekä ajanvietesivustoilla selailuun.
  - Yli puolet vastaajista oli joutunut Internetiä käyttäessään tahattomasti aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivustoille.
  - Tarkoituksellisesti aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville Internet-sivustoille meneminen oli pojilla yleisempää kuin tytöillä.
  - Tyttöjä aikuisille tarkoitettuja seksuaalisuutta käsitteleviä sivustoja eivät kiinnostaneet tai ne koettiin pelottavina, pojissa sivustot herättivät kiinnostusta.
  - Osa vastaajista ei halunnut mistään seksuaalisuuteen liittyvästä asiasta tietoa Internetistä.
-

Hyvä seksuaaliterveyttä käsittelevä Internet-sivusto

- Sivustot tulee olla suunniteltu nuorten tarpeita vastaaviksi
  - Hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internetsivusto sisältäisi mm. videoita, kuvia ja pelejä.
  - Sivujen tulisi olla havainnollistavat sekä asialliset.
-

Internetin käyttö koulun seksuaaliopetuksessa

- Oppilaat voisivat etsiä sivustoilta itsenäisesti tarvitsemaansa tietoa.
  - Opettaja voisi näyttää sivuja tunnilla.
  - Opettaja tai terveydenhoitaja voisi kertoa hyvien Internet-sivujen osoitteen oppilaille.
-

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusaiheen valinta on tutkimuksen teon ensimmäinen eettinen kysymys. Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu tarkastella, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään (Silverman 2005). Tämän tutkimuksen aihe määräytyi tutkimuksen tekijän oman kiinnostuksen perusteella. Tämän vuoksi oli tärkeää tutkimuksen aluksi kartoittaa olivatko koulut kiinnostuneita tutkimusideasta ja halukkaita osallistumaan siihen. Tutkimukseen osallistuneiden luokkien oppilaiden vanhemmilta pyydettiin kirjallisesti tutkimuslupa (liite 3). Lupa-anomuksessa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja aineistonkeruun toteuttamisesta koulussa. Luokkien opettajia informoitiin tutkimuksesta. Tutkijan yhteystiedot olivat vanhemmille

tarkoitettussa lupalomakkeessa. Vanhemmilta ei tullut tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tai lisätiedusteluja.

Tutkimuksen käytettiin aineistonkeruussa kyselylomaketta, johon oppilaat saivat vastata anonyymisti. Nimettömänä ja erityisesti kasvottomana vastaamista pidettiin hyvänä ratkaisuna aineistonkeruuseen aiheen sensitiivisyyden vuoksi. Seksuaalisuus aiheena on arka ja erityisesti juuri murrosikään tuleville lapsille ja nuorille. Aineistonkeruutilanteesta pyrittiin tekemään rauhallinen ja kiireetön. Vastaajien yksityisyyttä vahvistettiin siirtämällä pulpetteja erilleen. Oppilaille oli tärkeää tietoa siitä, että vanhemmat ja opettaja eivät saaneet nähdä oppilaiden vastauksia. Oppilaille korostettiin, että heidän vastauksensa eivät ole tunnistettavissa valmiissa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2004; Silverman 2005).

Tutkimukseen osallistuminen oli oppilaille vapaaehtoista (Tuomi & Sarajärvi 2004). Tutkimukseen osallistuneille nuorille kerrottiin tutkimuksen tavoitteista ja menetelmistä pyrkien varmistamaan, että vastaajat ymmärsivät ne. Tutkimuksesta ja kyselylomakkeessa kysytyistä asioista kerrottiin oppilaille vielä uudestaan tutkimuksen jälkeen tutkimuksen tekijän pitämällä oppitunnilla. Oppitunnilla edettiin asioiden käsittelyssä kunkin oppilasryhmän kiinnostuksen mukaisesti. Tällöin oppilailla oli myös mahdollisuus antaa tutkimuksen tekijälle palautetta tutkimuksesta. Tutkimukseen osallistuneiden antama palaute on tutkimuksen eettisyyttä parantava tekijä (Silverman 2005). Suullista palautetta tutkimuksesta ei oppilailta tullut, mutta yksi oppilas oli antanut palautetta tutkimuksesta vastauspaperiin: *”Kiitos teille on hyvä että kysytte näitä, koska kaikki eivät käsittele näitä kotona”*

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta on arvioitu kokonaisuutena kohdistuen luotettavuuden tarkastelu koko tutkimusprosessiin. Tämän tyyppinen luotettavuuden arviointi antaa lukijalle mahdollisuuden arvioida itsenäisesti tutkimusta ja sen tuottamia tuloksia. (Eskola & Suoranta 1998, 165; Tuomen & Sarajärvi 2004, 138; Hirsjärvi ym. 2000, 248; Kylmä & Juvakka 2007, 130.)

Tutkimusprosessi käynnistyi seksuaalisuuteen sekä seksuaaliterveyden edistämiseen tutustumisella. **Tutkittavan ilmiön, varhaisnuorten seksuaaliterveyden edistäminen seksuaalikasvatuksen avulla**, kannalta keskeiset käsitteet määriteltiin kirjallisuuteen perustuen. Käsitteitä tarkasteltiin suhteessa terveyden edistämiseen sekä terveystkasvatukseen pohtien käsitteiden suhteita ja vaikutuksia toisiinsa. Ilmiön kokonaisvaltaisen kartoituksen kautta täsmentyi **tutkimuksen tarkoitus**, joka oli tuottaa tietoa *miten varhaisnuorten seksuaaliterveyden edistämässä voitaisiin hyödyntää Internetiä*. Tutkimuksen tarkoitus nousi esiin kirjallisuuskatsauksesta ja **tutkimuksen merkityksellisyyteen** löytyi useita terveyden edistämiseen liittyviä perusteita, jotka on esitetty tutkimuksen teoriaosuudessa.

Tutkimuksen tutkimustehtävän muotoilussa perehdyttiin varhaisnuorten maailmaan ja seksuaalisuuteen liittyvään käyttäytymiseen tutkimusten ja kirjallisuuden perusteella. Tutkimuksen teoreettista osuutta muokattiin tutkimustehtävän tarkentamisen myötä ja vielä uudestaan tutkimustulosten analyysin jälkeen. Tutkimustehtävän pohjalta muodostettiin neljä tutkimuskysymystä. Niitä ei tutkimusprosessin aikana enää tarkennettu, vaan ne soveltuivat alkuperäisinä tutkimusaineiston analysointiin. Tutkimus tuotti vastauksen tutkimuksen tutkimustehtävään.

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti tutkimustehtävä ja tutkimukselle asetetut tavoitteet. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä. Tutkimuksen tekijä laati kysymyslomakkeen käyttäen siinä apuna aikaisempia varhaisnuorille suunnattuja kyselyjä sekä kyselyn esitestausta tutkimuksen ulkopuolisilla varhaisnuorilla. Kyselyn suunnittelussa huomioitiin vastaamiseen käytettävissä oleva aika sekä vastaajien taidot tuottaa kirjallisia vastauksia. Lisäselvityksiä kysymyksistä tuli muutama. Oppilaita ohjattiin tällöin vastaamisessa suullisin ohjein.

Tutkimuksen aineisto kerättiin alakoulun 5-luokkalaisilta, jotka edustivat tutkimuksessa varhaisnuoria. Aineisto kerättiin tutkijan itsensä valvomana luokkahuonetilanteissa, jolloin kaikki kyselyyn vastanneet saivat samanlaiset ohjeet vastaamiselle. Ennen aineistonkeruuta tutkija esitteli tutkimusaiheen ja siihen liittyvät käsitteet. Kyselyyn liittyvät vastaamisohjeet käytiin läpi suullisesti. Oppilaat

keskittyivät pääasiassa hyvin vastaamiseen ja aineistonkeruu tilanne pysyi rauhallisena. Vastaamisaika kyselyyn oli riittävä

Kysely tuotti monipuolisen **tutkimusaineiston**, jonka perusteella voitiin tehdä tutkimustehtäviin liittyviä päätelmiä. Tutkimusta varten kerättyä aineistoa oli riittävästi, koska analyysiprosessin loppupuolella uudet tapaukset eivät tuottaneet enää mitään tutkimusongelman kannalta uutta tietoa (Eskola & Suoranta 1998, 62; Janhonen & Nikkonen 2003). Tutkimusaineistossa oli 4 poikaa enemmän kuin tyttöjä. Tytöt vastasivat avoimiin kysymyksiin pidemmillä vastauksilla kuin pojat, mutta sisällöllisesti vastauksissa ei ollut suuria eroja. Molempien sukupuolien vastauksista löytyi joka teemaan analysoitavaa aineistoa. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat vastasivat kyselyn kaikkiin kohtiin hyvin. Tyhjiä tai hyvin puutteellisesti täytettyjä vastauspapereita ei aineistoon tullut. Yksittäisiä kohtia vastaajilta oli jäänyt vastaamatta, jotka näkyvät tuloksissa ilmoitetuissa vastaajien lukumäärissä. Ainoastaan seksuaalisuuteen liittyvän tiedon saantia koskeva kysymys oli ollut vastaajille selkeästi liian pitkä ja monimutkainen. Useat vastaajat unohtivat merkitä luotettavimpana pitämänsä tiedonlähteen.

Tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytettiin sekä laadullista että määrällistä analysointitapaa. Tutkimuksen laadullisella analysoinnilla pyrittiin kuvaamaan ilmiötä, johon liittyivät vastaajien kokemukset sekä toiveet. Analysointiin käytettiin teemoittelua hyödyntäen siinä aineiston kvantifiointia, joka systematisoi analyysia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kvantifiointiin liittynyt luokittelu tehtiin kahdesti sen luotettavuuden parantamiseksi (Eskola & Suoranta 1998, 168). Tutkimuksen arvioitavuutta pyrittiin saavuttamaan kuvaamalla analyysin eteneminen mahdollisimman tarkasti ja havainnollistamalla sitä kuviolla. Aineiston analysoinnissa palattiin jatkuvasti alkuperäiseen aineistoon varmistaen, että muodostetut teemat kuvaavat alkuperäistä aineistoa. Määrällisessä analyysissä käytetty χ^2 -testi tuotti analyysissä p-arvoja, jonka perusteella aineistosta pystyttiin tekemään päätelmiä tyttöjen ja poikien vastausten eroista (Metsämuuronen 2003, 293).

Tutkimuksen tulokset perustuivat aineistoon ja ne pyrittiin esittämään tarkasti siten, että lukija voi seurata yhteyttä aineiston ja tulosten välillä. Aineistosta määrällisen analyysin kautta saadut tulokset eivät ole aineiston pienen koon vuoksi

yleistettävissä kaikkiin varhaisnuoriin, mutta ne kuvaavat riittävän hyvin tätä aineistoa. Yhdessä laadullisten tulosten kanssa määrälliset tulokset ovat siirrettävissä sovellutusympäristöön, joka vastaa tutkittua joukkoa. Tämän tutkimuksen tulokset kertovat valtaväestöön kuuluvien varhaisnuorten kokemuksista, eivätkä ole sellaisenaan siirrettävissä kaikkien suomalaisten varhaisnuorien seksuaaliterveyden edistämiseen.

8.4 Johtopäätökset ja näkökulmia jatkotutkimukseen

Tässä tutkimuksessa tuotettiin tietoa millaisena varhaisnuoret kokevat Internetin seksuaalisuuteen liittyvänä tiedonlähteenä ja miten Internetiä voitaisiin hyödyntää koulun seksuaaliopetuksessa. Tutkimuksen tuloksista oli mahdollista tehdä 3 johtopäätöstä ja niihin pohjautuvia toimenpide-ehdotuksia, joita voidaan hyödyntää varhaisnuorten seksuaaliterveyden edistämisen suunnittelussa.

1. Varhaisnuoret käyttävät Internetiä paljon ja osa varhaisnuorista olisi halukkaita käyttämään sitä myös seksuaalisuuteen liittyvän tiedon hakemisessa.

- ➡ Oppilaita tulisi rohkaista ja motivoida koulussa seksuaalisuuteen liittyvän tiedon etsimiseen Internetistä.
- ➡ Oppilaille tulisi opettaa osana viestintä ja mediataito aihekokonaisuutta KATSE -kriteerien käyttöä luotettavan terveystiedon tunnistamiseen Internetissä.
- ➡ Seksuaalisuutta käsittelevistä Internet-sivustojen tunnettavuutta lisätään tiedotuskampanjoilla.

2. Seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen tulee olla sekä houkuttelevat että asialliset, jotta ne kiinnostavat varhaisnuoria.

- ➡ Varhaisnuorten mielipiteet ja konkreettiset ehdotukset tulisi huomioida terveysaineistojen suunnitteluvaiheessa.
- ➡ Internetin seksuaaliterveysaineistojen tulisi olla toteutukseltaan monipuolisia sisältäen pelejä, videoita, kuvia ja tekstiä.
- ➡ Internet-sivustojen tiedon pitäisi olla esitettynä asiallisesti ja herättää nuoressa luottamusta.

3. Internetiä voidaan käyttää monipuolisesti osana koulun seksuaaliopetusta.

- ⇒ Opettaja voisi käyttää Internetiä oppitunnilla opetuksensa tukena.
- ⇒ Opettajat voisivat kertoa oppilaille hyvien seksuaalisuutta käsittelevien Internet-sivustojen osoitteita ja opastaa oppilaita sivustojen etsimisessä.
- ⇒ Oppilaat voisivat etsiä sivustoilta opetukseen liittyvää tietoa ja pitää aiheista oppitunnilla esitelmiä.

Tutkimustuloksista tehtävien johtopäätösten mukaan varhaisnuoret voisivat käyttää Internetiä nykyistä enemmän myös seksuaalisuuteen liittyvän tiedon hakemiseen, koska Internet on varhaisnuorille tuttu ja luonteva tapa etsiä tietoa. Seksuaalisuuteen liittyvän tiedon hakemisen edellytyksenä on, että varhaisnuorille tuotetaan heidän tarpeitaan sekä toiveitaan vastaavia sivustoja, joista nuori löytää helposti itseään kiinnostavaa tai omaa kehitysvaihettaan koskevaa tietoa. Myös sivustojen visuaalisen ilmeen ja toteutustavan tulee olla nuoria kiinnostavia ja tiedonhankintaan motivoivia.

Internet-sivustojen tekijöillä/ylläpitäjillä tulisi olla vastuu sivustojen sisällöstä, mutta käytännössä käyttäjän on tätä vaikea arvioida ja sivustojen valvonta on mahdotonta. Tämän vuoksi Internetin käyttö edellyttää lapsilta ja nuorilta hyviä verkkokäyttötaitoja sekä kriittistä suhtautumista Internetissä nähtyyn materiaaliin sekä aikuisten valvontaa ja tukea Internetin käyttöön. Koulun mediakasvatuksen sekä kodin antaman ohjauksen avulla varhaisnuorten verkkokäyttötaitoja pystytään kehittämään, jolloin esimerkiksi hakukoneiden käytön turvallisuus lisääntyy. Sen johdosta varhaisnuori voi aikuisen tukemana tai itsenäisesti hakea Internetistä tarvitsemaansa tietoa joutumatta näkemään kehitystasolleen sopimatonta materiaalia tai sellaiseen törmättyään osaa toimia niin, että materiaali ei vahingoita hänen kehittyvää seksuaalisuuttaan.

Terveiden edistämisen tavoitteena on Ewlesin ja Simnettin (1995, 123) mukaan asiakkaan mahdollisimman itsenäinen toiminta. Tällöin asiakkailla on entistä paremmat mahdollisuudet ottaa vastuuta omasta terveydestään, mikä on terveyden edistämisen tärkein päämäärä. Tukeeko Internet tätä itsenäistä toimintaa? Tähän

tutkimukseen osallistuneet varhaisnuoret pitivät koulun terveydenhoitajaa luotettavimpana seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lähteenä. Oppilaat esittivät, että Internetiä voitaisiin käyttää monipuolisesti seksuaalikasvatuksessa sekä opetuksen, valistuksen että myös neuvonnan apuvälineenä. Internet tiedonlähteenä ei saa kuitenkaan korvata koulun seksuaaliopetusta tai kouluterveydenhuollon seksuaalineuvontaa. Oppilaita ei voi jättää yksin hakemaan seksuaalisuuteen liittyvää tietoa, mutta Internet voi ohjattuna toimia hyvänä lisätiedonlähteenä, silloin kun oppilaan medialukutaidot ovat siihen riittävät. Opettajan roolina on tällöin varmistaa tiedonhaun turvallisuus sekä Internetistä löydettävän tiedon soveltamisen tukeminen varhaisnuoren omaan kehitysvaiheeseen sekä tiedontarpeeseen.

Mitä antia tutkimuksesta oli terveyden edistämisen sekä terveystieteiden näkökulmista? Tutkimuksen tarkoituksena on herättää varhaisnuorten parissa työskentelevien huomio siihen, että Internetillä on suuri merkitys varhaisnuorten seksuaaliterveyteen. Oikein käyttämällä Internetiä voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän varhaisnuorten seksuaalikasvatuksessa. Tutkimustulokset osoittavat, että varhaisnuorilla on seksuaalikasvatukseen liittyviä toiveita sekä ideoita, miten heidän omaa seksuaaliterveyttään voitaisiin edistää. Näitä ehdotuksia ja toiveita voitaisiin hyödyntää varhaisnuorten seksuaaliterveyden edistämisen suunnittelussa. Tämän tutkimuksen tulokset antavat myös viitteitä siitä millaisia Internet-sivustoja varhaisnuoret seksuaaliterveysaineistolta toivoisivat. Tätä tietoa voitaisiin hyödyntää Internet-sivujen suunnittelussa, jolloin sivustot kiinnostaisivat nuoria käyttäjiä sekä vastaisivat heidän tarpeisiinsa. Seksuaaliopetukseen liittyvät tutkimustulokset kannustavat opettajia käyttämään Internetiä seksuaaliopetuksensa tukena.

Jatkotutkimusehdotuksissa tulisi selvittää millaisia vaikutuksia Internetillä on nuorten koettuun terveyteen ja terveystietoisuuteen. Tutkimuksen kautta saataisiin tietoa täydentääkö Internetistä haettu informaatio koulusta ja kotoa saatua tietoa vai etsivätkö nuoret Internetistä sellaista tietoa jota eivät muualta saa tai halua kysyä. Olisi tärkeää tietää mistä terveyteen liittyvistä aiheista nuoret Internetistä tietoa etsivät ja miten he löydettyä tietoa käyttävät. Tutkimuksessa voitaisiin myös nuorten subjektiivisen kokemuksen perusteella tutkia millaisia vaikutuksia Internetistä etsityn terveysaineiston lukemisella on nuoren terveystilanteeseen. Tämän tyyppisen tutkimuksen avulla pystyttäisiin arvioimaan Internetin merkitystä nuorten terveyden

edistämisen välineenä ja huomioimaan Internetin terveysaineistojen vaikuttavuus nuorten terveyden edistämisen suunnittelussa ja toteutuksessa.

LÄHTEET

Aalberg V. Siimes M.A. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus, 2007.

Aho T. Kotiranta-Ainamo A. Pelander A. Rinkinen T. Puhutaan seksuaalisuudesta - nuori vastaanotolla. Helsinki: Primus-paino, 2008.

Anttila A. seksimarkkinoinnin vaikutus lasten ja nuorten aseteisiin. Teoksessa A. Anttila (toim.) Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. STAKES. Raportteja 284. Saarijärvi: Gummerus, 2004. 63-82.

Barak A. Fisher W.A. Toward an internet-driven, theoretically-based, innovative approach to sex education. Journal of Sex Research. Nov. 2001. [WWW-dokumentti] [viitattu 11.8.2008]

http://findarticles.com/p/articles/mi_m2372/is_4_38/ai_84866950?tag=untagged

Bildjuschkin K. Malmberg A. Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Helsinki: Tammi, 2000.

Bildjuschkin K. Ruuhilahti S. Seksiä vaatteet päällä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. 2008.

Brown J.D. Keller S.N. Forum: Can the Mass Media Be Healthy sex Educators? Family Planning Perspectives. Vol 32, No 5. September/October 2000.

Cacciatore R. Seksuaalisuus – etu vai haitta koulutyölle? Teoksessa H. Peltonen, L. Kannas (toim.). Terveystieto tutuksi – ensiapua terveystiedon opettamiseen. Helsinki: Hakapaino, 2005b:147-187.

Cacciatore R. Huomenna pannaan pussauskoppiin. Opas vanhemmille. Porvoo: WS Bookwell Oy, 2007.

Daria M. P. Cambell K.J. Schools need sexuality education programs. Electronic Journal of Human Sexuality. vol 7. October. 10:2004.

Delgado H.M. Austin S.B. Can media promote responsible sexual behaviors among adolescents and young adults? Current Opinion in Pediatrics. 2007 Aug;19(4):405-10.

Ellonen N. Kääriäinen J. Salmi V. Sariola H. Lapsiin kohdistuva väkivalta (2007-2010). Sisäasiainministeriön tutkimushanke. [WWW-dokumentti] [viitattu 11.10.2008] http://www.lapsitieto.fi/palve/uploads/1597_ORG_Ellonen-Sariola.pdf

Eskola J. Suoranta J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus, 1998.

Ewles L. Simnett I. Terveysten edistämisen opas. Keuruu:Otava, 1995.

Eysenbach G. Köhler C. How do consumers search and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *BMJ* 2002;324:573-577.

Flicker S. Goldberg E. Read S. Veinot T. McClelland A. Saulnier P. Skinner H. HIV-Positive Youth's Perspectives on the Internet and eHealth. *J Med Internet Res.* 2004 Jul-Sep; 6(3): 32

Forsberg M. Ungdomar och sexualitet. En forskningsöversikt år 2005. Statens folkhälsoinstitut. [WWW-dokumentti] [viitattu 30.3.2008] <http://www.fhi.se/upload/ar2006/Rapporter/r200618Undomarochsex0605.pdf>

Gerressu M. French R.S. Using the Internet to promote sexual health awareness among young people. *J Fam Plann Reprod Health Care* 2005; 31(4):267-270.

Graham A. Moore L. Sharp D. Diamond I. Improving teenagers' knowledge of emergency contraception: cluster randomised controlled trial a teacher led intervention. *BMJ.* vol. 324. 2002:3

Halstead J. M & Waite S. "Living in Different Worlds" : gender differences in the developing sexual values and attitudes of primary school children. *Sex Education* 1, (1), 2001:59-76.

Hankala M. Verkkolukutaidolla tietotulvan hallintaan. Teoksessa S. Kotilainen, M. Hankala, U. Kivikuru (toim.) *Mediakasvatus.* Helsinki: Edita, 1999.123-132.

Haroian L. Child sexual development. *Electronic Journal of Human Sexuality.* Vol 3, feb. 1, 2000.

Harvey K.J. Brown B. Crawford P. Macfarlane A. McPherson A. "Am I normal?" Teenagers, sexual health and the Internet. *Social Science & Medicine* 65 (2007) 771-781

Health Summit Working Group. Quality of health information on the Internet. November 1999. [WWW-dokumentti] [viitattu 16.6.2008] <http://www.ieee.org/organizations/pubs/newsletters/npss/march2000/health.htm>

Helppimesta. Tieto- ja tukipalvelu nuorille. Kysytyjä aiheita. Päivitetty 19.5.2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 30.5.2008] <http://helppimesta.fi/kysy/kysytyt.php>

Helsingin Sanomat. Miten pitäisi valistaa? Julkaistu: 10.11.2006a . [WWW-dokumentti] [viitattu 30.5.2008] <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Miten+pit%C3%A4isi+valistaa/HS20061110SI2YOO3gu6>

Helsingin Sanomat. Opiskelijat haluavat räväkämpää seksivalistusta. Opiskelijajärjestöt vaativat parempia terveystalvaeluita. Julkaistu: 10.11.2006b [WWW-dokumentti] [viitattu 30.5.2008]

<http://www.hs.fi/omaelama/artikkeli/Opiskelijat+haluavat+r%C3%A4v%C3%A4k%C3%A4mp%C3%A4%C3%A4+seksivalistusta/HS20061110SI2YO03gu7>

Hirsjärvi S. Remes P. Sajavaara P. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 2000.

Hirsjärvi S. & Hurme H. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2001. Helsinki: Yliopistopaino

Honkatukia P. "Lähentelijöitä riittää..." Tyttöjen kokemuksia sukupuolisesta ahdistelusta. Teoksessa P. Honkatukia, J. Niemi-Kiesilainen, S. Näre. Lähentelystä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino, 2000.

Hyry-Honka O. Terveyspääoma kouluyhteisössä seitsemäsluokkalaisten käsitysten valossa. 2008. Väitöskirja. Lapin yliopisto.

IRC-Galleria. Tietoja IRC-Galleriasta käyttäjien vanhemmille. 2007. [WWW-dokumentti] [viitattu 12.8.2008] <http://irc-galleria.net/parentsinfo.php>

Jakonen S. Tervonen E. Moilanen A. Eskelinen M. Kallinen S. Kähkönen E. Pekkonen P. Hiltunen T. Tossavainen K. 2001. Terveys ja hyvinvointi kouluyhteisössä – Kiva Koulu – kehittämishankkeen (1996–2000) toiminta ja arviointi. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja n:o 47. Joensuu: Joensuun yliopistopaino ja kuvakeskus. 2001.

Jakonen S. Terveyttä joka päivä. Itäsuomalaisen peruskoulun oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia terveyden oppimisesta. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja. Kuopion yliopisto, 2005.

Janhonen S. Nikkonen M. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY. 2003.

Kannas L. Terveyskasvatus terveyden edistämisen keinona. Teoksessa Terho P. Ala-Laurila E-L. Laakso J. Krogius H. Pietikäinen M. Kouluterveydenhuolto. Jyväskylä: Gummerus, 2002; 412-422.

Kannas L. Terveystieto-oppiaineen pedagogisia lähtökohtia. Teoksessa Peltonen, H. ja Kannas, L. (toim.) Terveystieto tutuksi – ensiapua terveystiedon opettamiseen. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy, 2005; 9-35.

Kinnunen S. Tytöt, pojat & seksi. Kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua. Helsinki: Kirjapaja Oy. 2001.

Kontula O. Seksuaaliterveyden edistäminen yksilötasolla. Teoksessa O. Kontula & I. Lottes (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Tampere: Tammi, 2000:56-66.

Kontula O. Meriläinen H. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 26/2007. Vantaa: Dark Oy. 2007.

Koponen K. ” En ole oikein perillä asioista, mutta tiedän asiat” 6.-luokkalaisten ja heidän vanhempiansa käsityksiä lasten seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma. 2005.

Kosunen, E. Seksuaalisuus. Teoksessa P. Terho, E-L. Ala-Laurila, J. Laakso, H. Krogius, M. Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. Duodecim. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus. 2000:122-132.

Kosunen E. Cacciatore R. Hervonen A. Seksuaalisuus elämänkaareissa. Duodecim 2003;119:209-216.

Kosunen E. Seksuaalikäyttäytymisen muutokset. Teoksessa E. Kosunen & M. Ritamo. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 282. Saarijärvi: Gummerus, 2004:46-60.

Kotilainen S. Hankala M. Mediakasvatus. Helsinki: Edita, 1999. Kivikuru U.

Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset taulukot. Seksuaaliterveys. 2006. [WWW-dokumentti] [viitattu 23.6.2008]

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2006/seksuaaliterveys06.htm>

Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset. Peruskoulut: muutokset 2000-2008 ja sukupuolten väliset erot. [WWW-dokumentti] [viitattu 4.12.2008]

<http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/koko2008pk.pdf>

Kouluterveys 2008-kyselyn taulukot. Seksuaaliterveys. [WWW-dokumentti] [viitattu 4.12.2008]

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2008/seksuaaliterveys08.htm>

KTL, Kansanterveyslaitos. TerveSuomi.fi. Kansalaisen terveystietoportti. Päivitetty 12.2.2008a. [WWW-dokumentti] [viitattu 15.8.2008]

http://www.ktl.fi/portal/suomi/tietoa_terveydesta/kansalaisen_terveystietoportti/

KTL, Kansanterveyslaitos. Tilastotietokanta. Chlamydia trachomatis. 2008b. [WWW-dokumentti] [viitattu 4.5.2008] <http://www3.ktl.fi/>

Kylmä J. Juvakka T. Laadullinen terveystutkimus. Edita: Helsingin, 2007.

Lafa (Landstinget förebygger aids). 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 10.9.2008] www.lafa.nu

Laine T. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS kustannus, 2001, 26–43.

Lallukka K. lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. tutkimus 6-12-vuotiaiden sosiokulttuurallisesta ikätiedosta. Jyväskylä studies in education psychology and social research 215. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. 2003.

Laukkanen M. Marjo Laukkanen. Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttödestä nettikeskusteluissa. Väitöskirja. Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta. 2007.

Launonen P. Pojat tarvitsevat tukea kasvuunsa. Promo 51. 1/2008; 10-11.

Lehtinen M. Apter D. Kosunen E. Lehtinen T. Verho T. Paavonen J. Nuorten seksitautien ehkäisy. Duodecim. 2007;123(24):2999-3007.

Lehtonen J. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 31. Helsinki: Yliopistopaino, 2003.

Lehtonen M. Cacciatore R. Kekkonen J. Porno ei saa olla poikien pääasiallinen seksuaalikasvattaja. Helsingin Sanomat. 20.3.2008, C5.

Leppänen R. Älä murjota murkkuikää! Kuudesluokkalaisten käsityksiä murrosiästä Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. 2005.

Liinamo A. Rimpelä M. Kosunen E. Jokela J. Nuorten seksuaaliterveystiedot. Suomen lääkärilehti 2000;45a:4603-4609.

Liinamo A. Rimpelä M. Kosunen E. Jokela J. Vaikuttavatko seksuaaliopetus ja seksuaalivalistuslehti nuorten seksuaaliterveystietoihin. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2000b; 37:293-303.

Liinamo A. Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta. Arviointia terveyden edistämisen viitekehyksessä. Studies in sport, physical education and health. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä:Jyväskylä University Printing House, 2005.

Liinamo A. Jokela J. Villberg J. Rimpelä M. Oppilas- ja koulutason tekijät nuorten seksuaaliterveystietojen selittäjinä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2005;42:103-114.

Lintonen T.P. Konu A.I. Seedhouse D. Information technology in health promotion. Health Education Research Advance Access. Published online on Feb 13, 2007.

Lähdesmäki S. O. Peltonen H. Seksuaalikasvatus koulussa. Teoksessa O. Kontula & I. Lottes (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Tampere: Tammi, 2000:208-216.

Läkelaitos. KATSE – arvioi lääketiedon luotettavuutta. Päivitetty 15.10.2007. [WWW-dokumentti] [viitattu 23.6.2008]
http://www.laakelaitos.fi/kayttajat/laaketiedon_arviointi

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportti 2007. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 13.8.2008] <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/c1a44d971fb1940776039ca0b17fb705/1218889838/application/pdf/3359091/LNPN%20raportti%202007.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Netiketti. 2006. [WWW-dokumentti] [viitattu 29.3.2008] http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/viisaasti_verkossa/netiketti/

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Internet safety for youth. a.k.a. TUNNE – Turvallinen nuorten netti. Final report. 2007. [WWW-dokumentti] [viitattu 20.6.2008] <http://mllfbin.directo.fi/@Bin/9a6024b1024d16c5aa514ef293430b82/1214416618/application/pdf/3168688/TUNNE%20Final%20report.pdf>

Martsola R. Mäkelä-Rönholm M. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Hämeenlinna: Karisto, 2006.

Metsämuuronen J. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. painos. Helsinki:International Methelp (Jyväskylä:Gummerus), 2003.

Mustonen M. Terveystietoa Internetissä. Teoksessa S. Torkkola (toim) Terveysviestintä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy, 2002: 150-162.

Mustonen A. Mediataidot ja median vastuu lasten suojelijoina. Teoksessa A. Anttila (toim.) Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. STAKES. Raportteja 284. Saarijärvi: Gummerus, 2004: 58-62.

Mustonen A. Nuoret ja media: iloja ja harmejä. XI kouluterveyspäivät 28-29.8.2006. Jyväskylän paviljonki, tiivistelmät. [WWW-dokumentti] [viitattu 20.6.2008] http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/7E0E5D65-9FD2-4A9A-850B-9C84078BE1BC/0/abstrakti_2006_2.pdf

Naidoo J. Willis J. Health Promotion. Foundations for Practice. London: Bailliere Tindall, 2002.

Nieminen H. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa (toim.) M.Paunonen, K. Vehviläinen-Julkunen. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. 1997. Juva:WSOY. 215-211.

Nikali H. Nuoret ja Media –tutkimus. 2007. Nuoret ja Media -tutkimus: Aikauslehdet pärjäävät kilpailussa Internetin kanssa hyvin, sanomalehdet ovat suurien haasteiden edessä [WWW-dokumentti] [viitattu 3.3.2008] <http://www.itella.com/group/tiedotteet/2007/20071127nuoretjamediatutkimus.html>

Nummelin R. Seksuaalikasvatusmateriaalit – Millaista seksuaalisuutta nuorille. Stakes. Raportteja 206. Saarijärvi: Gummerus, 1997.

Nummelin R. Seksuaalikasvatusmateriaalit –pääkaupunkiseutulaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteen laitos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2000.

Nurmi T. Terveystieteiden keskuksen toimien toteutus. Teoksessa O. Kontula & I. Lottes (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Tampere: Tammi, 2000:183-194.

Nurmi J-E. Ahonen T. Lyytinen H. Lyytinen P. Pulkkinen L. Ruoppila I. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY, 2006.

Nutbeam D. Health promotion glossary. Health promotion International. 1998,13 (4) 349-364.

Nykänen M. Näkemyksiä ala-asteen seksuaaliopetuksesta. Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 4/1996. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino ja ER-Paino. 1996.

Nwagwu W.E. The Internet as a source of reproductive health information among adolescent girls in an urban city in Nigeria. BMC Public Health 2007, 7:354.

Paasonen S. Sähköpostia Sirpa Revalta. Internet-porno, valta ja nautinto. Teoksessa K. Nikunen, S. Paasonen. L. Saarenmaa (toim.) Jokapäiväinen pornomme media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri. Jyväskylä: Gummerus, 2005:59-85.

PAHO, Pan American Health Organization, World Health Organization. Promotion of Sexual Health. Recommendations for action. Proceedings of a regional consultation. Guatemala: 2000. [WWW-dokumentti] [viitattu 10.2.2008] <http://www.paho.org/English/HCP/HCA/PromotionSexualHealth.pdf>

Papp K. Kontula O. Kosonen K. Nuorten aikuisten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliset riskit. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto. Julkaisusarja D 36/2000. Vammalan kirjapaino, 2000.

Pelastakaa Lapset ry. Netti liittää lapset toisiinsa. Lapsen ääni 2007 –kysely. [WWW-dokumentti] [viitattu 14.8.2008] http://www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/lapsenaani2007/Lapsen_aani2007.pdf

Pelastakaa Lapset ry. Nettiturvallisuustyö. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 29.3.2008] <http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?id=234>

Planned Parenthood Federation of America. TeenWire. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 1.8.2008] <http://www.teenwire.com>

POPS, Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan kirjapaino, 2004.

Purcell G. P. Wilson P. Delamothe T. The quality of health information on the internet. BMJ 2002;324;557-558.

Pötsönen R. Suomalaisten seksuaaliterveys. Teoksessa R. Luoto, K. Viisainen, I. Kulmala (toim.) Sukupuoli ja terveys. Jyväskylä: Gummerus, 2003:101-112.

Ranki A. Seksin vaarat. Oikeaa tietoa, oikeaan aikaan oikealla tavalla. Duodecim 2002;118:1365-1367.

Rittenband L.M. Ardan K. Thorndike F.P. Magee J.C. Saylor D. K. Cox D.J. Sutphen J.L. Borowitz S.M. Real World Use of an Internet Intervention for Pediatric Encopresis. J Med Internet Res. 2008 Jun 30;10(2):e16.

Roberto A.J. Zimmerman R.S. Carlyke K.E. Abner E.L. A computer-based approach to preventing pregnancy, STD, and HIV in rural adolescents. J Health Commun. 2007. Jan-Feb;1281:53-76.

Robinson B. Bocking W. Rosser S. Miner M. Coleman E. The Sexual health model: application of a sexological approach to HIV prevention. Health Education Research. 2000;17 (1), 43-57.

Rouvinen-Wilenius P. Tavoitteena hyvä ja hyödyllinen terveystieteisto. Kriteeristö aineiston tuotannon ja arvioinnin tueksi. Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 16.8.2008]

<http://www.health.fi/timage.php?i=100722&f=1&name=Terveystieteisto-opas.pdf>

Saaranen-Kauppinen A. Puusniikka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [WWW-dokumentti] [viitattu 29.3.2008]

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html+teemoittelu&hl=fi&ct=clnk&cd=1&gl=fi

Sanomalehtien liitto. Nuorison mediankäyttötutkimus 2007. Taloustutkimus Oy. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 13.2.2008]

http://www.viestinet.org/liitetiedostot/SL/wwwSuomi/6/25/Nuorison_mediankayttotutk_2007_tiiv.pdf

SIECUS (The Sexuality Information and Education Council of the United States). Guidelines for Comprehensive Sexuality Education. Kindergarten through 12th grade. SIECUS 2004. [WWW-dokumentti] [viitattu 2.2.2008]

<http://www.siecus.org/pubs/guidelines/guidelines.pdf>

Silverman D. Doing qualitative research: a practical handbook. London: Sage, 2000.

Sim M.G. Khong E. Jiva M. Does general practice Google? Aust Fam Physician. 2008 Jun;37(6):471-4.

Smittskyddsinstitutet (Swedish Institute for Infectious Disease Control). Statistik för klamydiainfektion. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 23.6.2008]

<http://www.smittskyddsinstitutet.se/statistik/klamydiainfektion/?t=age#statistics-nav>

Stakes, Suomen virallinen tilasto, Terveystieteiden tutkimuskeskus 2007 Tilastot ja rekisterit. Raskaudenkeskeytykset. [WWW-dokumentti] [viitattu 6.10.2007] <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lisaantymisen/raskaudenkeskeytykset/index.htm>

Stakes. Tietoyhteiskuntamittareiden tulkinta mutkikasta.
http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-05-30_003.html?s=3 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 12.8.2008]

STM, Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes. Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle. peruskouluille ja kunnille. Stakes oppaita 51. Helsinki. 2002

STM, Sosiaali- ja terveysministeriö. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011.
 Helsinki 2007. [WWW-dokumentti] [viitattu 5.11.2007]
<http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2007/05/pr1180335140613/passthru.pdf>

Svedin C-G. Åkerman I. Ungdom och pornografi – hur pornografi i media används, upplevs och påverkar pojkar respektive flickor . Julkaisussa Koll på porr – skilda röster om sex, pornografi, medier och unga. 2006: 87-102.
 [WWW-dokumentti] [viitattu 20.6.2008]
http://www.medierad.se/upload/kall_pa_porr.pdf

Sveriges officiella statistik. Statistik – Hälsa och Sjukdomar. Aborter i Sverige 2007 januari – juni. Preliminär sammanställning. 2008:4. [WWW-dokumentti] [viitattu 23.6.2008]
http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/1ACAC77A-D968-4AFC-B65C-8AAFD379BC28/10418/2008424_rev2.pdf

Terho P. Perheentupa J. Peruskouluikäisten terveystkasvatus. Sairauksien ehkäisy 24.10.2003. [WWW-dokumentti] [viitattu 16.6.2008]
http://www.terveysportti.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=sae50050

Tuomi J. Sarajärvi A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus, 2004.

Turunen K. E. Ikävaiheiden kriisit. Juva: WS Bookwell Oy. 2005.

Valli R. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola. R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy. 2007. 102-125.

Vertio H. Terveystden edistäminen. Helsinki: Tammi. 2003.

Väestöliitto. Nuorten seksuaaliset oikeudet. 2005. [WWW-dokumentti] [viitattu 30.5.2008]
http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/31802/file/Nuortenseksuaalisetoikeudet.pdf

Väestöliitto. Nuorten nettipalvelu. 2008. [WWW-dokumentti] [viitattu 13.8.2008]
http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/nuoret/

WAS - World Association for Sexology - Seksologian maailmanjärjestö Hong Kong 1999. [WWW-dokumennti] [viitattu 1.4.2008]

http://www.worldsexology.org/about_sexualrights_finland.asp

Weerakoon P. Wong m. sexuality Education On-line for Health Professionals. Electronic Journal of Human sexuality. Vol 6 may 6:2003.

WHO, World Health Organization. Sexual health, working definitions. 2002. [WWW-dokumennti] [viitattu 13.6.2008]

<http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexualhealth.html>

WHO, World Health Organization. Executive board EB115/39. 115th Session 16 December 2004. Provisional agenda item 4.13 eHealth.

http://www.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB115/B115_39-en.pdf

Wight D. Raab G.M. Henderson M. Abraham C. Buston K. Hart G. Scott S. Extent of regretted sexual intercourse among young teenagers in Scotland. a cross sectional survey. BMJ. 2000:3.

Wight D. Raab G.M. Henderson M. Abraham C. Buston K. Hart G. Scott S. Limits of teacher delivered sex education: interim behavioural outcomes from randomised trial. BMJ. vol.324. 2002:6.

Ybarra M.L. Kiwanuka J. Emenyonu N. Bangsberg D.R. Internet Use among Ugandan Adolescents: Implications for HIV Intervention. PLoS Med. 2006 November; 3(11): e433.

LIITTEET

Liite1

Hyvät vanhemmat

Olen terveystieteiden opiskelija Jyväskylän yliopistosta. Teen Pro gradu - tutkielmani terveystieteiden laitokselle. Tutkielman ohjaajana toimivat yliassistentti Jorma Tynjälä ja lehtori Maija Nykänen.

Tutkielmani tavoitteena on tutkia 5-luokkalaisten Internetin käyttöä seksuaaliterveyteen liittyen. Internet muokkaa nuorten ajatuksia ja käsityksiä vaikuttaen nuorten seksuaalisuutta koskeviin tietoihin, arvoihin ja asenteisiin. Seksuaaliterveyden edistämisen näkökulmasta on tärkeää kerätä koululaisten kokemuksia Internetistä tiedon lähteenä ja myös kartoittaa sitä millaisia sivustoja 5-luokkalaisten seksuaalisuudesta toivoisivat.

Tarkoitukseni on, että oppilaat vastaavat kyselyyn yhden oppitunnin aikana. Kysely toteutetaan koulussa viikolla 17. Oppilaat vastaavat kyselyyn nimettömästi ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti tutkimusaineistona. Tutkimustulokset tulen antamaan tiivistelmän muodossa kaupungin opetusvirastolle ja toivottavasti ne hyödyttävät myös teidän lapsenne saamaa seksuaalikasvatusta.

Pyydän lupaa lapsesi kyselyyn osallistumiseen. Jos jokin tutkielmani liittyvä asia jäi teille epäselväksi, vastaan mielelläni kysymyksiinne. **Palautus opettajalle 28.3.2008** mennessä.

Yhteistyöterveisin

Heidi Selin, terveystieteiden -yo

p. 040–5255392

hejoseli@cc.jyu.fi

Annan luvan kyselyyn osallistumiseen _____

En anna lupaa kyselyyn osallistumiseen _____

Oppilaan nimi

Vanhemman allekirjoitus

_____

_____

Liite2

Kyselylomake 5.-luokan oppilaille

Kysymyksiin vastataan nimettömästi. Luen kysymykset ja niihin liittyvät ohjeet. Vastaa yksin.

.

1. Sukupuoli. Merkitse rastilla

Poika

Tyttö

2. Kuinka ajankohtaisia seksuaalisuuteen liittyvät asiat sinulle ovat? Valitse rastilla **yksi**

vaihtoehtoista

Hyvin ajankohtainen

Melko ajankohtainen

Ei kovin ajankohtainen

Ei ajankohtainen

3. Keneltä/mistä olet saanut seksuaalisuuteen liittyvää tietoa? Voit merkitä **useita kohtia. Alleviivaa**

se vaihtoehto jonka antamaa tietoa pidät luotettavimpana.

Vanhemmat

Opettaja

Terveystoimittaja

Kaverit

Sisarukset

Televisio/elokuvat

Lehdet

Internet

Jostain muualta, mistä tai

keneltä? _____

4. Mitkä seksuaaliterveyteen liittyvät asiat sinua kiinnostavat? Voit merkitä **useita kohtia**.

Suhde vanhempiin

Ystävät

Ihastuminen

Pojan kehittyminen ja keho

Tytön kehittyminen ja keho

Joku muu?

Mikä? _____

5. Kuinka usein käytät Internetiä? Valitse rastilla **yksi vaihtoehtoista**

- Päivittäin
 Usean kerran viikossa
 Muutaman kerran kuukaudessa
 En koskaan

6. Mitä teet ja millaisia sivustoja käytät Internetissä? (esim. pelaat, mesetät, etsit tietoa, yms.)

---

7. Onko Internetistä helppo löytää tietoa? Merkitse rastilla.

- Ei
 Kyllä

8. Oletko etsinyt Internetistä seksuaaliterveyteen liittyvää tietoa? (esim. kysymyksessä 4 mainituista aiheista) Merkitse rastilla.

- En
 Kyllä

Mistä asioista?

---

9. a) Oletko Internetiä käyttäessäsi mennyt aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivuille?

- En koskaan
 Muutaman kerran
 Usein

b) Oletko sattumalta Internetiä käyttäessäsi joutunut aikuisille tarkoitetuille seksuaalisuutta käsitteleville sivuille?

- En koskaan
 Muutaman kerran
 Usein

10. a) Miten olet tällöin toiminut? (esim. sulkenut sivuston, näyttänyt aikuiselle, kertonut sivuista kaverille)

---

b) Millaisia ajatuksia sivustot ovat sinussa herättäneet? (esim. kiinnostusta, pelkoa yms.)

---

11. Mistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista toivoisit löytäväsi tietoa Internet sivuilta?

---

12. Kuvaile millainen olisi hyvä seksuaalisuutta käsittelevä Internet-sivusto? (esim. kuvat, äänet, video, peli, yms.)

---

13. Miten Internetiä voitaisiin käyttää koulun seksuaaliopetuksessa? Kerro joku esimerkki.

KIITOS JA HYVÄÄ
KEVÄTTÄ!

Sarjakuva by Marko Alakruuvi